

NIVFO

NORSK INSTITUTT
FOR VITENSKAPELIG
FORSKNING OG OPPLYSNING

bulletin

3 • 1989

KVASIMEDISINENS PSYKOPATOLOGI/ VEDISK ASTRONOMI/ DEN OKKULTE LØSNING/
PARAPSYKOLOGI, KRISTENDOM OG OKKULTISME/INTERVJU MED DANNY KOREM,USA/
SCIENTOLOGY-SKANDALE I DANMARK/TALEN SOM ALDRI BLE HOLDT/UFO-NYHETER/
NORSK AVISSENSUR - MED MER.

DANNY KØREM ER UNDERSØKENDE JOURNALIST OG MAGIKER; HAN ER KJENT FRA TV-
PROGRAMMER I USA OG UTSTRAKT FOREDRAGSVIRKSOMHET, SEMINARER, FORFATTER-
SKAP ETC; I DETTE NUMMER FÅR VI DEL I HANS SYNSPUNKTER OG ERFARINGER
MED DET PARANORMALES MARKED -

UTGITT AV NORSK INSTITUTT FOR VITENSKAPELIG FORSKNING OG OPPLYSNING
INTERNASJONAL KOMITE I NORGE FOR THE COMMITTEE FOR THE SCIENTIFIC
INVESTIGATION OF CLAIMS OF THE PARANORMAL (CSICOP), USA.

**Medarbeidere i CSICOP
ass. of the CSICOP**

Paul Kurtz, Chairman
(professor of philosophy, SUNY at Buffalo)
Kendrick Frazier
(science writer, Editor, *THE SKEPTICAL
INQUIRER*)
Lee Nisbet, Executive Director
(professor of philosophy, Medaille College)

FELLOWS
James E. Alcock
(professor of psychology, York Univ.)
Isaac Asimov
(science writer)
Irving Biederman
(professor of psychology, SUNY at Buffalo)
Bränd Blanshard
(professor of philosophy, Yale)
Mario Bunge
(professor of philosophy, McGill Univ.)
Bette Chambers
(Executive Director, American Humanist Assoc.)
Milbourne Christopher
(magician, author)
F. H. C. Crick
(Salk Institute for Biological Studies)
L. Sprague de Camp
(science writer, engineer)
Bernard Dixon
(European Editor, *Omn*)
Paul Edwards
(Editor, *Encyclopedia of Philosophy*)
Charles Fair
(science writer)
Anthony Flew
(professor of philosophy, Reading U., England)
Yves Galilée
(Exec. Secy., l'Union Rationaliste)
Martin Gardner
(author, critic)
Stephen Jay Gould
(Museum of Comparative Zoology, Harvard)
C. E. M. Hansel
(psychologist, Univ. of Wales)
Sidney Hook
(professor emeritus, philosophy, NYU)
Ray Hyman
(professor of psychology, Univ. of Oregon)
Leon Jaroff
(Managing Editor, *DISCOVER*)
Lawrence Jerome
(science writer, engineer)
Philip J. Klass
(science writer, engineer)
Marvin Kohl
(professor of philosophy, SUNY at Fredonia)
Edwin C. Krupp
(astronomer, director, Griffith Observatory)
Lawrence Kusche
(science writer)
Paul McCready
(scientist/engineer, AeroVironment, Inc.)
David Morrison
(professor of astronomy, Univ. of Hawaii)
Ernest Nagel
(prof. emer., philosophy, Columbia)
James Oberg
(science writer)
W. V. Quine
(professor of philosophy, Harvard)
James Randi
(magician, author)
Carl Sagan
(professor of astronomy, Cornell)
Evry Schatzman
(President, French Physics Association)
Thomas A. Sebeok
(anthropologist and linguist, Indiana Univ.)
Robert Sheaffer
(science writer)
B. F. Skinner
(professor of psychology, Harvard)
Marvin Zelen
(statistician, Harvard)
Marvin Zimmerman
(professor of philosophy, SUNY at Buffalo)

INNHold

KVAsIMEDISINENS PSYKOPATOLOGI	3
INNSTILLING NR 120 FRA SOSIALKOMITEEN	9
NYTT FRA STATENS LEGEMIDDELKONTROLL	10
VEDISK ASTRONOMI	11
SENSUR	12
TALen SØM ALDRI BLE HOLDT	13
UFO (Domsten-saken)	14
DEN ØKKULTE LØSNING	15
PARAPSYKOLOGI, KRISTENDOM OG ØKKULTISME	19
NORDISK SEMINAR I HELSINGFORS	20
NDO-KONFERANSEN I FLORØ	20
SOS NORGE	21
SCIENTOLOGENE KASTET UT AV LOKALE	22
CENAP SLUTTER SEG TIL CSICOP	22
SCIENTOLOGY- SKANDALE I DANMARK	23
ET INTERVJU (med Danny Korem)	24
JEHOVAS VITNER OG "ØZØNHULLET"	27
STADIG NYE SENSASJONER FRA USA	28
BRODER JOE FENGSLT I CALIFORNIA	28

er et kritisk forum for pseudovitenskap og
litteratur

ABONNEMENT KR 95,- bestilles hos:
NIVFO, postboks 2119, 7001 TRONDHEIM

POSTGIRO: 3 46 95 74

ANSVARLIGE REDAKTØRER:
K. Stenødegård og Jan S. Krogh

Signerte artikler står for forfatterens egen
regning, og uttrykker ikke nødvendigvis NIVFOs
synspunkter.

KVASIMEDISINENS PSYKOPATOLOGI

HVORDAN VIRKER KVASIMEDISIN NÅR DEN VIRKER ?
HVORFOR TROR SÅ MANGE MENNESKER AT DEN VIRKER
NÅR DEN IKKE GJØR DET ?

KARL SABBAGH

KVASIMEDISIN har mye til felles med det paranormale. For det første er det et ønske om å tro på behandlingene og på utøverne av kvasimedisin, på samme måte som det er et ønske om å tro på det paranormale. For det andre er det vanskelig å forklare forskjellene mellom en kvasimedisinsk behandling og en paranormal påstand. Astrologi, håndlesning, frenologi og psykisk kirurgi dukker opp i forkledningen alternative terapier og presenterer seg side om side med osteopati, akupunktur og homeopati, og alle ber om å bli trodd på av grunner som intet har å gjøre med resultatene av noen undersøkelse.

Men hvorfor TROR så mange mennesker på effektiviteten av kvasimedisin? Når vi diskuterer dette spørsmålet må vi undersøke de vitenskapelige disiplinene psykologi, fysiologi og antropologi – samt godtroenhet.

Spørsmålet kan deles i to ytterligere elementer: Hvordan virker kvasimedisin når den virker? Og hvorfor tror så mange mennesker at den virker når den ikke gjør det?

Jeg har benyttet ordet psykopatologi i tittelen, fordi at i min ordbok er en av betydningene av dette ordet "en studie av mentale funksjoner under forhold oppstått av forstyrrelser eller sykdom." Noen av mine analyser gjelder menneskers mentale funksjoner når de søker hjelp mot forstyrrelser eller sykdom; og jeg tror at de tenker patologisk, noe jeg vil omtale senere.

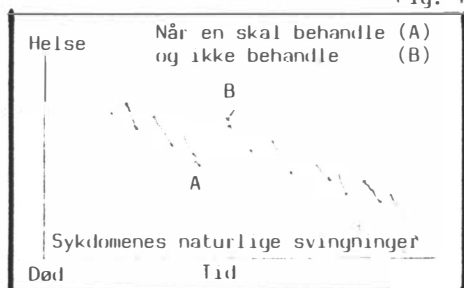
Når jeg sier at kvasimedisin noen ganger virker, så mener jeg at folk hver dag føler seg bedre etter en eller annen kvasi-behandling. Men spørsmålet er: Hvorfor føler de seg bedre? Er det tale om en ekte bedring i deres fysiske tilstand, som et resultat av behandlingen, slik utøveren påstår? Eller er det langt mer kompliserte årsaker som har å gjøre med menneskets psykologi, oppfatning av mulige teorier, den psykologiske forbindelsen mellom sinn og kropp, samt sykdomens naturlige svingninger? Når jeg ser på kvasimedisin vil jeg formode at når den virker så skyldes det ikke noen av de årsakene som kvasi-behandlerne selv oppgir.

Noen av de mest dramatiske og overbevisende eksemplene på "kurer" med kvasimedisin oppstår når folk med avgjort alvorlige fysiske lidelser blir bedre etter å ha gjennomgått en kvasimedisinsk behandling. Hvilken annen forklaring kunne det være, særlig hvis den konvensjonelle behandlingen synes å ha hatt begrenset suksess?

For noen få år siden presenterte en amerikansk kreft-forsker en overbevisende analyse av denne på ingen måte merkelige begivenheten. Emil J. Freireich, ved M.D. Anderson Hospital i Huston, Texas, fremlegger det han kaller "Freireich Experimental Plan", som gjør hvem som helst i stand til stå frem som terapeut og som er "garantert å levere gode resultater." Selv om dette er en "tongue-in-check"-analyse, så tror jeg at den forteller oss en hel del om hvordan et inntrykk av effektivitet kan oppstå innen kvasimedisin.>

Der er to essensielle forutsetninger. Det første er en behandling av et eller annet slag; det spiller ingen rolle hva. Det kunne være en eller annen form for psykoterapi eller en ganske imponerende fysisk prosedyre, en form for massasje, håndbevegelser eller mekaniske innretninger av noe slag, eller medisering med en eller annen substans, droge, plante, eller kjemikalium. Den andre forutsetningen er at hvilken behandling du enn velger så må den være harmløs.

Fig. 1

Med utgangspunkt i disse to forhold, viser Freireich hvordan nær sagt enhver kvasiteknikk kan lede til en situasjon hvor ethvert resultat kan oppfattes som en bekreftende suksess. Nøkkelfaktoren i analysen er de naturlige svingningene hos enhver sykdom. Figur 1 viser det typiske forløpet av en alvorlig lidelse. Freireich påpeker at enhver sykdom, akutt eller kronisk, har viktige perioder med tilbakegang, vist ved toppene på kurven. I disse periodene vil pasienten føle seg bedre, og faktisk så er han også bedre, vist ved alle objektive målinger. Dette er tilfelle selv om det forekommer en gjennomgående trend nedover, og det er selvsagt desto mer tilfelle ved lidelser som ikke er potensielt fatale. "Det finnes meg bekjent ingen sykdom," sier Freireich, "hvor uunngåelig og kontinuerlig utvikling er den universale karakteristik." På bakgrunn av disse observasjonene har Freireich anvist en oppskrift for kvasiterapeuter. Den første regelen er at behandlingen av en pasient bare bør settes inn etter en periode hvor vedkommende er blitt gradvis dårligere. Hvis du starter behandlingen ved en av oppgangsperiodene, og pasienten fortsetter bedringen, kan han alltid si at han ville ha blitt bedre uansett. Hvis behandlingen begynner når pasienten blir dårligere, kan fire mulige ting skje. For det første, pasienten kunne

begynne å bli bedre. Naturlige variasjoner vil garantere at denne muligheten alltid er tilstede. Dersom det skjer vil det øyeblikkelig "bevise" at behandlingen er effektiv. Det andre som kunne skje er at sykdommen holder seg stabil. Også dette "beviser" at behandlingen virker, fordi den har blokkert sykdommen. Hva som nå er nødvendig, sier Freireich, er at dosene økes. Dette er naturligvis ikke skadelig, ettersom behandlingen er ufarlig. En tredje mulighet er at pasienten fortsetter med å bli verre. Men praktikanten trenger ikke å bli jekket ut som følge av dette, selv om pasienten er det, for man kan si at dosene var for lave og må økes, eller at behandlingen ikke har pågått lenge nok. Det fjerde og mest beklagelige som kan inntruffe er at pasienten dør. Men selv da behøver ikke kvasiterapeuten å akseptere noe nederlag. Døden er en indikasjon på at behandlingen ikke startet tidnok - "om han bare hadde kommet til meg tidligere."

Så langt er alt bra. Hvis du er en terapeut som har fulgt Freireichs Experimental Plan og har anvendt den på mange pasienter, så har du allerede oppnådd en del suksess - de tilfellene som startet med å bli bedre. Men du har stadig et antall pasienter som er som før eller fortsetter å bli verre, og som du fortsetter å behandle.

Nå er tiden inne til å gå over på fase 2. Her må du behandle de pasientene som ikke forandrer seg slik du behandlet pasientene i fase 1 - og sette inn din behandling bare når de er blitt verre. Det vil bli endel mer suksess, og det vil være noen pasienter som trenger å fortsette med mer intensiv behandling. Når du går i gang med disse prosedyrene steg for steg vil du ende opp med to grupper pasienter - den ene som har vist objektive bedringer (tilsynelatende takket være din terapi) og de som er døde, og som kan utelukkes fra studiet fordi disse på tross av dine anstrengelser, var umulig å redde fordi de kom for sent til behandling.

Der er et tredje og enda mer trosskyldig stadium som hjelper til med å bekrefte effektiviteten av behandlingen blant de pasientene som viser bedringer. Så snart pasienten blir bedre må du redusere dosen. Dette vil avstedkomme to mulige resultater: (1) Pasienten fortsetter fremgangen, noe som viser hvor effektiv behandlingen var. (2) Pasienten

stabiliserer seg og blir ikke bedre, eller sågar begynner å bli verre igjen. Dette er o g s å bevis for effektiviteten av behandlingen, fordi reduksjon av behandlingen åpenbart har gjort sykdommen aktiv igjen, noe som "beviser" at behandlingen var ansvarlig for de tidligere bedringene. Det er et meget velkjent prinsipp innen homeopati at når du gir et medikament vil pasienten ofte bli verre og at dette er et bevis for at medikamentet er det riktige for den tilstanden og den pasienten du har til behandling.

Det er virkelig en seriøs hensikt bak Feinreich's analyse. For det første vil en hel del av det fortone seg som et eksempel på relasjonene mellom pasienter, leger og deres sykdommer. Men den belyser også et punkt som er en viktig komponent i måten vi oppfatter behandling av sykdommer - tendensen hos oss alle til å tilskrive årsak og virkning der ingen finnes. Der er ingen tvil om at mange sykdommer virkelig oppfører seg på den måten Feinreich beskriver, og det finnes ikke tvil i min sjel om at naturlige svingninger i sykdomsforløpene fører til at kvasimedisin blir kreditert for resultater som ville ha inntruffet uansett. For enhver som har lest om eller observert kvasimedisin i arbeid vil Feinreich Experimental Plan virke meget troverdig. Planen viser forhold hvor det gis et inntrykk av årsak og virkning mellom behandling og sykdom, men hvor det faktiske forhold er at denne behandlingen ikke hadde noen virkning i det hele tatt.

Der er en annen gruppe omstendigheter som synes å dra fordeler fra kvasimedisin; og det er overhodet ikke merkelig fordi denne kategorien trolig ikke eksisterer som kliniske subjekter i det hele tatt. Dette gjelder alle de vage ubehag og bekymringer som kommer og går hos oss alle, og av alle tenkelige årsaker, og at kvasimedisinske utøvere eleverer disse tilstandenes status ved å sette navn på dem. Her er en liste over lidelser tatt fra et nylig kompendium over kvasiremedier: Diffuse smerter, flass, dårlig appetitt, søvnløshet, apoplexi, frykt for å være alene, lav selvfølelse, nummenhetsfølelse, tretthet, nevrologiske vanskeligheter, en tendens til lymfatisk stagnasjon og svakhet ved det lymfatiske rensesystemet, kongestjon (blodansamlinger), treg lever, forstoppelse; hikke; øy; ilder er en annen

gruppe pasienter som kan kureres med kvasimedisin, nemlig "de som føler at de har fått blokkert sine egne frie emosjonelle uttrykk og ønsker å gå tilbake og evaluere deres reaksjoner på disse blokkeringene", hva nå det måtte bety.

Hvis vi er plaget av en av disse "lidelsene" og tar en homeopatisk pille den ene dagen og føler oss mindre trege eller apoplektiske den neste, så er vi parate til å se en årsak og virkning som ikke eksisterer. Det ser ut til å være slik at dersom B følger etter A, så er det vanskelig for de fleste mennesker ikke å tro at A og B er knyttet sammen på en eller annen måte. ("Hver gang jeg vasker bilen regner det like etterpå", eller "Den nye biskopen av Durham ble installert i York Minister og dagen etter slo lynet ned.") Denne troen blir styrket når vi ikke har noen objektiv standard til vurdering av sannsynlighet. Når det gjelder en spesiell sykdom så vet vi ikke hvor sannsynlig det er at noen som gjennomgår behandling ikke ville ha blitt bedre uansett. Denne vurderingen er ofte vanskelig. Utviklingen av en individuell lidelse beror på for mange faktorer.

Alt vi kan si, i likhet med Emil Freireich, er at folk ofte blir bedre, eller stabiliserer tilstanden, uten noen påviselig årsak, når de ikke har fått akupunktur eller homeopatiske medikamenter. De fleste av oss er ikke tilstrekkelig familære med tilfældighetsmønstre eller den naturlige sykdomshistorien til å foreta den type beregninger som kreves ved vurdering av behandlings-effektivitet. Vi er ofte like uvitende om psykologi som min datter var om meteorologi, da hun en dag kikket ut av vinduet og sa: "Se trærne, de skubber faktisk vinden omkring."

Vi har alle en tendens til å lete etter mønstre i verden og knytte forbindelser der slike ikke finnes. Hvis en forstoppelse forsvinner kort tid etter at noen under stor seremoni har stukket en nål i øresnippen på deg, er det få av oss som ville betvile at det ene var årsak til det andre, på tross av at forstoppelser rundt om i verden retter på seg hver eneste time uten noe nålestikk i øret.

I tillegg til disse tilfellene som ikke gjelder sykdom er det andre situasjoner hvor ulike forhold trekker vekslers på en eller annen form for kvasimedisin. >>>

Det er de tilfeller som har en kjent psykosomatisk komponent. Det er interessant å se hvordan sammenhenger mellom kropp og psyke er blitt monopolisert av kvasimedisinske utøvere, som om dette med psykosomatisk medisin aldri hadde eksistert. Men selvsagt er det et faktum at de seneste 30 år med medisinsk forskning kan vise til et meget respektert stykke forskningsarbeide vedrørende forbindelsen mellom psykologiske forhold og fysiske lidelser. Men selv om mange kvasiterapier så sterkt understreker forbindelsen mellom kropp og sinn, så forsømmer de å trekke den åpenbare konklusjonen - at resultatene av spesielle kvasibehandlinger fremkommer som en følge av selve troen på utøveren, snarere enn på grunn av enhver spesiell manipulasjon, noe preparat eller remedie.

Mange kvasiterapier inkluderer lindring av hodepine, vondt i ryggen og generelt ubehag blant sine indikasjoner på suksess. Og de "fungerer" utvilsomt i den forstand som er nevnt foran. Med andre ord: folk føler seg bedre; smertene er redusert eller forsvunnet etter behandlingen. Det viktige spørsmål er: Hvorfor? Dersom din hodepine blir borte etter at dine tær er blitt manipulert av en vennlig og varm terapeut, som eksponerer alle tegn på den omsorg og kjærighet som så mange har behov for nå om dagen, er det da manipulasjonen som tar bort hodepinen eller kan det være en annen faktor, så som troen på terapeuten? Dersom en iridolog ser deg dypt inn i øynene og gir deg en klar diagnose - som "lymfatisk stagnasjon og svakheter i det lymfatiske rensesystemet", så ville det være uløst av deg og din kropp ikke å reagere med å følge seg bedre etter hvert. Men Occam's Razor leder oss til påholdenhet i vår søken etter forklaringer i verden omkring oss.

I må velge en forklaring på følgende situasjon: En bemerkelsesverdig liste med like omstendigheter som alle forbedrer seg etter diagnose og behandling med et bredt spektrum av kvasimedisinske behandlinger. Her er det to mulige forklaringer: Den ene er at hver behandling er ansvarlig for den bedring pasienten har oppnådd. Fru A's hodepine ble bedre fordi hun ble stukket i øret med en nål; herr B's ryggsmerte gav seg noe fordi han tok en homøopatisk pille; frøken C's trege mave bedret seg fordi en energisone ved navlen hennes ble manipulert osv..

Men der er en annen mulig forklaring. Alle disse behandlingene kunne fortone seg effektive fordi de alle fungerer på samme måten. De skaper den samme psykosomatiske bedringen gjennom tro på selve behandlingen eller behandleren, forsterket av den totale mengden av uvanlige remedier og plansjer, pseudovitenskapelig terminologi og den oppriktige deltakelse som behandleren viser overfor pasienten. For å ta et av de mest vanlige medisinske problemer, hodepine, så er det sterke indikasjoner på at den hodepinen som blir presentert for legen er spenningshodepine, gjerne knyttet til en sinnstilstand med anspenthet eller depresjon. Dette gjør den selvsagt ikke mindre ubehagelig og fysisk. Men hvis lidelsen starter av psykologiske årsaker, er det ikke da sannsynlig at den også kan forsvinne av psykologiske årsaker? For å oppsummere dette spesielle poenget, vil jeg formode at i denne situasjonen blir lidelsen kurert enten av av fotmanipulasjon eller av tro på denne manipulasjonen, enten av tro på homøopati eller av tro på homøopati, men ikke av begge deler. Troen på en behandling eller en behandler, forsterket av tidspunktet og den nære oppmerksomhet som behandleren gir, fører til en effekt på sinnet som så i sin tur avstedkommer en effekt på kroppen under forhold som vi har vist foran og som er nært relatert til emosjonelle tilstander.

Alt dette innebærer at vi må være meget varsomme med å stadfeste naturen av de indikasjonene som bli påberopt for effektiviteten av kvasimedisin. Ethvert "bevis" som trekkes frem må inkludere en rigorøs definisjon av omstendighetene i første rekke, slik at vi vet om det er en reell sykdom som er blitt behandlet. Den må videre utelukke effekter basert på tilfældigheter hos den menneskelige fysiologi og effekter av forholdet mellom behandleren og pasienten. Det er ikke så vanskelig å sette opp eksperimenter som ville fremskaffe slike beviser, bortsett fra protestene fra kvasimedisinens utøvere. Problemet er at når forsøk blir gjort så vil styrken av bevisene være omvendt proporsjonal med graden av kontroll. Dette er så avgjort tilfelle med en av de kvasiteknikkene som er blitt testet: iridologi (Skeptical Inquirers vårnummer 1983.) Det dreier seg om en

metode til diagnostisering av sykdom, hvor man ser på mønstre i øyets iris. Den ble utviklet og reklamert for av Ignatz von Peczely, Ungarn.

Han hadde en ugle som kjæledegge, og en dag hadde han ved et ulykkestilfelle brukt foten til uglen. Peczely la da merke til noe pussig i fuglens øye - en sort stripe hadde kommet til syne i iris hvor den ikke hadde vært tidligere. Denne hendelsen fikk Peczely til å tro at kroppens organer og systemer er representert i øyets iris, og at dersom noe er galt inne i organismen vil en tilsvarende forandring kunne bli sett i iris.

Hver del av kroppen er representert av et segment av iris, slik at det høyre øyet gjelder den høyre side av kroppen og det venstre kroppens venstre side. I kvasimesisinsk terminologi blir iridologi omtalt som følger: "Som et diagnostisk verktøy har iridologien adskillige åpenbare fordeler fremfor andre systemer. Bare ved å studere de to iriser kan terapeuten oppnå informasjon om alle deler av kroppen samtidig. Og han eller hun er ikke bare i stand til å bestemme din nåværende helsetilstand, men kan også forutsi potensielle problematiske punkter. I tillegg er iridologi fullstendig ufarlig" -- husk Freireich.

Ved å se på iris kommer iridologen med slike diagnoser som "alvorlig mave- og tarm-forgiftning og forstoppelse, som fører til irritasjon i blære og nederst i ryggen; underaktivitet hos ovariene og livmoren; kramper i tarmene; hodepine som stammer fra bihulene," og ikke overraskende etter denne listen med problemer, "depresjon". Dette er naturligvis et godt eksempel på den kategorien jeg nevnte tidligere og inkluderer adskillige "ikke-sykdommer". Men iridologi tar seg også av velkjente fysiske tilstander, og anvendelsen kan bli og er blitt testet.

I en undersøkelse publisert i Journal of the American Medical Association fikk man to interessante resultater. En iridolog påviste under studiet korrekt 88% av pasientene som hadde en nyrelidelse, bare ved å kikke på den aktuelle delen av iris. Det er gode nyheter. De dårlige nyhetene er at han også diagnostiserte nyresykdom hos 88% av kontrollgruppen, som ikke hadde noen nyrelidelse. Den mer verdifulle del av undersøkelsene presenterte iridologi-

fotografier for seks iridologer. Fotografiene viste iris hos 143 subjekter hvorav 48 hadde en nyrelidelse. Resultatet ble ikke bedre enn slumpen.

En annen kontrollert klinisk undersøkelse ble utført i Australia. Her ble iridologer presentert iris-fotografier før og etter at subjektene utviklet akutte sykdommer. Iridologene skulle si om det hadde oppstått noen forandringer i iris, og i så fall hvilket organ som var angrepet. Det eneste fotografiet som ble sagt å vise forandringer var et av to bilder tatt med to minutters mellomrom, som en kontroll.

Det signifikante ved disse resultatene er ikke så mye deres negative kvalitet men det faktum at de i det hele tatt ble utført. Ved en kvasiteknikk som denne er studiene hverken vanskelige å legge opp eller kontrollere, og de er ikke kostbare. De gjengir så nøyaktig som mulig den diagnostiske situasjonen for iridologene, som bruker detaljerte fotografier, og derfor var det vanskelig for noen som påstår seg å være praktikant av teknikken å nekte å delta.

Disse studiene er et eksempel på den type tester som praktikanten selv burde sette i verk dersom de virkelig trodde på grunnlaget for sin teknikk. Hva ville de ha å tape? Hvis de har rett, ville de bevise det overfor en rekke skeptiske leger og pasienter; og, om de tar feil ville de spare seg selv for en hel del bortkastet arbeid og skuffede pasienter i fremtiden.

Men dessverre, negative beviser har merkelig nok ingen virkning på utøvere av kvasimedisin, som noen ganger ligner mer på prester enn på leger, i det de baserer sin overbevisning på to heller enn på beviser. Hvordan kan vi ellers forklare slike uttalelser som følgende, gitt av tilsynelatende sunne og intelligente analytikere av den kvasimedisinske scene: Rogeriansk terapi har "ingen faste teknikker og ingen faste prosedyrer å følge," "Alle lærere i t'ai chi understreker det umulige i å beskrive det på trykk," eller "Feldenkraiss-metoden er vanskelig å forklare kort og enkelt." Som Feldenkrais selv sa: "Mitt arbeides første prinsipp er at det ikke er noe prinsipp."

Dette er uttalelser med en så monumental vaghet at bare blind tro kan få noen til å taslike terapier alvorlig. >>>

Men kvasiterapeuter later generelt ikke til å bry seg om mangelen på troverdige forklaringer på de fenomenene de tror så fullt og fast på. Hvis du ser på de ulike teoretiske utgangspunktene som tilskrives de forskjellige kvasibehandlingene, vil du finne en forvirrende variasjon av hypoteser om hvordan kroppen fungerer, noen av dem går helt på tvers av andre. Totalt sett er det ikke slik i konvensjonell medisin. Når en kirurg opererer i hjernen så har han å gjøre med det samme organ som en lege behandler med medikamenter eller en psykiater med ECT. De ville alle være enige i store trekk om hvor mange celler hjernen har, hvor stor den er, og de viktige fysiologiske og biokjemiske faktorene som er involvert.

Når en refleksolog behandler kroppen, så har han en helt forskjellig oppfatning av hvordan kroppen arbeider, enn f.eks. en iridiolog eller en akupunktør. Dette er klart ut fra de imponerende men meningsløse plansjene som gir seg ut for å vise røttene til menneskelig sykdom ifølge en rekke forskjellige kvasiteorier. Har nyresykdom røtter i bunnsjektoren av iris eller i midten av fotsålen, eller i en rekke forskjellige punkter i øret, eller kanskje i den nedre del av dette komplekse sett av energi-soner? Eller kunne det være - selv om denne antakelsen er for revolusjonerende til å anta - at nyreproblemer gir seg selv tilkjenne i nyrene?

Enhver vitenskapelig forklaring på leilighetsvise effekter av kvasimedisin synes mer sannsynlig å ligge i grenselandet mellom ortodoks psykologi og fysiologi enn i de mer spennende verdener av krefter, energifelter, meridianer og vibrasjoner. Og her er det at vi kommer til "psykopatologien". Fordi, på tross av mangelen på beviser og sågar på tross av beviser mot gyldigheten av de fleste kvasimedisinske teknikker, så tror folk fremdeles på dem - deres tenkte mønstre synes å løpe langs irrasjonelle linjer og lede til fullstendig ugyldige konklusjoner. Dette må være det som jeg bare kan beskrive som "sperrhakeeffekten".

Noen av oss er gamle nok til å huske klokker som man måtte trekke opp for hånd, med en liten riflet knapp på siden. De hadde også små stenger som beveget seg og som ble kalt for visere, i stedet for glødende rektangulære tall. I disse gamle dager, 1970-årene, trakk vi opp våre ur

ved å vri knappen fremover eller bakover mellom fingrene. Når du skrudde den ene veien ville fjæren stramme seg - men, og her er det listige, når du skrudde knappen den andre veien så fikk den ikke fjæren til å slakkes! For inne i uret, befant det seg en liten innretning som forårsaket dette miraklet av bestemt ikke-religiøs natur, en liten mekanisme kalt "sperrhake" eller stopper. Rotasjon fremover forsterket spenningen i fjæren, men rotasjon bakover etterlot den spent, slik at den neste omdreiningen kunne tilføye en ytterligere øket stramming.

Jeg tror at menneskehjernen har en slik sperrhake, en som slår inn når som helst hvor folk konfronteres med noe de ønsker å tro på. Overalt hvor de kommer over et eksempel på et fenomen som styrker troen vil de være interessert i preservering, hovedfjæren i deres tro blir strammet et hakk. Men dersom de litt snere støter på noe som ikke styrker deres tro, noe som til og med kolliderer med de hypotesene de lykkelig fostrer, vil hjulet dreie i motsatt retning men uten at fjæren slakkes; den er stadig like stram som den var, og troen er ikke røkket.

En kvasimedisinsk behandling som skiller med bedring i ét av ti tilfeller vil likevel få pasienten og sågar en observatør til å gispe av denne effektiviteten. Det er på samme måte som mediet som sier: "Jeg får nå din mor eller kanskje er det din tante eller muligens din bestemor, og hennes navn er noe slikt som Edna eller Betty eller muligens et navn som begynner med M eller D, og hun sier at hun håper du vil få en hyggelig helg ved sjøen eller kanskje se fjell?" - og sperrhaken trer i aksjon for å sørge for en tilfreds forbruker som er overbevist om at mediet gav et nøyaktig budskap fra den døde tante Marie når det gjelder familiens weekend på Majorca.

Tendensen fungerer tvers igjennom den rike variasjonen av menneskelig mental aktivitet. Faktisk tror jeg at vi har adskillige sperrhaker. Vi har bl.a. en for dårlige nyheter. "Ja, er ikke verden et deprimerende sted", sier vi når et fly styrter, når bankranere raner, når jordskjelv skryster, hver av disse sørgelige begivenhetene strammer hovedfjæren for vår depresjon. I mellomtiden er speidere i gang med å hjelpe en liten gammel dame over gaten, jumbo-jets starter på minuttet

uten å styrte eller slå i flammer, og foreldre og barn skjenter lystig i parken under sin familiepicnic som ikke ender i tragedie, og dette har ingen effekt på depresjonen. Visserlig har vi også en "der er mer mellom himmel og jord, Horatio"-stopper som klikker ubendig tettere for hvert rykne om skjær som er blitt bøyet, ting sett over store avstander eller telefoner som flyr tvers igjennom stuen bare etter et ørlite nikk fra en forstyrret tenårings. I mellomtiden, mens bløff blir avdekket og tilstått og tryllekunstnere gjør de samme tingene samt slike som er enda mer forbløffende, så sørger vår lille sperrehake for at fjæren ikke glir tilbake og kaster oss inn i en virkelig og kjedelig verden hvor vanlige ting vanligvis hender og umulige ting ikke skjer i det hele tatt.

Jeg startet med å foreslå hvordan kvasimedisin og alternativ medisin kan fungere. Jeg håper i det minste å ha vist hvor vanskelig et spørsmål som dette er å besvare, fordi kvasimedisinen i seg selv er en slik søppeksekk av separate praksiser med lite til felles bortsett fra det faktum at folk noen ganger føler seg bedre etter å ha vært borti en eller annen av dem. I den forstand kommer de inn under samme kategori som vinnere i et lotteri eller å ha hatt en hyggekveld ute. Det synes klart at der er få, om noen, situasjoner hvor noen som føler seg bedre kan kreditere kvasibehandlingene for dette. Det siste spørsmålet må bli: Spiller alt dette noen rolle i det hele tatt? Som Feinreich pekte på så er de fleste kvasiterapier harmløse - det er en av hemmelighetene ved deres suksess. Spiller det noen rolle om en godtroende utøver av denne virksomheten fortsetter å behandle godtroende pasienter? En ting jeg tror spiller en rolle er at dette synes å være en form for halv-institusjonell uærlighet, og på prinsipper som later til å være feil. Men der er en annen og mer viktig grunn: Virkelig skade kan oppstå. Og der er to eksempler på bevis for dette, plukket ut tilfeldig i løpet av de siste få månedene, som viser hvordan. Det ene gjelder et barn med leukemi som dets foreldre nektet kjemoterapi og i stedet tok henne med til en homøopat. Dietten av fruktsaft og homøopatiske piller gjorde dessverre ikke barnet godt, og hun døde. Det andre eksemplet gjelder en kvinne med milær tuberkulose, en meget smittsom sykdom, som nektet sykehusbehandling og i stedet

henvendte seg til en utøver av kvasimedisin. Han diagnostiserte forstoppelse og gav henne en mikstur av Epsom-salt ('engelsk salt' - red.) og urter. Kvinnen døde, etter en periode hvor hun hadde strødd om seg med 18-holdig spytt blant menneskene i omgangskretsen.

Du må gjerne tro at folk burde ha lov til å ta livet av seg selv med den form for sykdomsbehandling de velger. Men selv om du innlar dette høyst liberale synspunktet, står vi dog ansikt til ansikt med at et barn døde som følge av sine foreldres synspunkter, samt tilstedeværelsen i nabolaget av en person som var en fare for sine omgivelser på grunn av egen forkjørt tro. Selv disse to tilfellene alene er en altfor høy pris å betale for friheten til å fremby uprøvede og uvitenskapelige behandlinger til det alminnelige publikum.

KILDE: The Skeptical Inquirer Vinter 85/86

ORIGINALTITTEL: The Psychopatlogy of Fringe Medicine.

INNSTILLING NR 120 (1988-89)

INNSTILLING FRA SOSIALKOMITEEN OM
HELSEPOLITIKKEN MOT ÅR 2000.
A l t e r n a t i v m e d i s i n

Komiteen vil peke på at ulike former for alternativ medisin og behandlingsformer etter hvert har fått betydelig innpass og utbredelse også i vårt land. Komiteen vil vise til at undersøkelser tyder på at publikum oppfatter slike tilbud som verdifulle, og at mange får hjelp. Komiteen vil videre understreke at det på flere felter innenfor alternativ medisin/behandlingsformer kan være behov for en gjennomgang av hvilken plass disse bør ha innenfor vårt samlede helsevesen. Komiteen viser i denne sammenheng til den utredning om dette som nå pågår i regi av Sosialstyrelsen i Sverige, og som ventes fremlagt høsten 1989. Komiteen vil be departementet vurdere resultatene av det arbeid som pågår i Sverige.

(Statsmelding nr. 41 for 1987-88.)

Forbrukerne har altså "informert" helsemyndighetene. Er ikke den ene tjenesten den andre verd? (Red.)

"NYTT FRA STATENS LEGEMIDDELKONTROLL"

NR. 1/1989 tar opp bivirkningsaspekter ved noen meget brukte naturmedisiner. Det pekes på at interessen for dette feltet er meget stor verden over. Det neste årlige møte for alle nasjonale bivirkningssentra som rapporterer til WHO's internasjonale register avholdes i Barcelona i oktober 1989, og vil ha naturmedisin som hovedtema.

Det er mye som burde vært nærmere undersøkt når det gjelder bivirkninger fra slike preparater, men noe vet man. På grunn av deres sammensetning og fremstilling er det f.eks. stor sannsynlighet for at de inneholder en rekke allergener og derfor innebærer en spesiell risiko for pasienter med allergi eller astma. Videre inneholder mange urteteer pyrazolidinalkaloider som er kjent for å gi leverskader.

SOU TSIAN TE

Bivirkningsseksjonen fikk allerede i 1987 forespørsel om reaksjon etter inntak av denne hyppig avterte teen. Pasienten fikk et galleanfall med fryninger, smerter, mørk urin og i leverprøver utfall med stasemønster. Dette stemmer med en rekke rapporter fra utlandet på samme preparat. Frem til mars 1988 var det til Sosialstyrelsen i Sverige kommet inn 8 rapporter på mistenkte bivirkninger av Sou Tsian te. De omfatter:

Illebefinnende og hjerteklapp -
Forkammerflimmer og hjertesvikt -
Illebefinnende, halsbrann og væskeretensjon -
Leverpåvirkning, herav et med biopsiverifisert intrahepatisk cholestase.

GINSENG - MUSKELSKADE?

I en fransk undersøkelse lot man 12 vel-trente forsøkspersoner løpe ca. 43 km etter 6 dagers bruk av ginseng. 5 uker senere ble forsøket gjentatt på placebo. Deres observasjon av at gjennomsnittlig løpetid var bedre etter inntak av ginseng er imøtegått av svenske forskere som hevder at tallene var gale. På bakgrunn av funnene i den franske undersøkelsen bør man være oppmerksom på at ginseng vil kunne fremkalle en muskelskade forårsaket av langvarig intensivt muskelarbeide. Andre bivirkninger av ginseng er: Mastalgi, amenoré, hypertoni, ødem, diaré, utslett, søvnforstyrrelser, nervøsitet, eufori, depresjon, kramper. Abstinenssymptomer som høyt blodtrykk, svakhet og skjelving er også beskrevet.

NATTLYSOLJE - EPILEPTISKE ANFALL

Dette intensivt markedsførte stoffet inneholder rikelig med essensielle fettsyrer (EFA), inkl. linolensyre (70%) og gamma-linolensyre (9%). EFAs, også kjent som vitamin F, er essensielle for normal celledemembranfunksjon med mer. Selv om man ikke kan trekke noen sikre konklusjoner om at nattlysolje kan utløse epileptiske anfall hos disponerte personer, foreligger det undersøkelser som tilsier at man bør være oppmerksom på denne muligheten.

ECOMER HAILEVEROLJE

Frem til januar 1988 mottok Sosialstyrelsen i Sverige 5 rapporter om mistenkte bivirkninger av Ecomer: Lungeemboli, herav et fatalt - toxicodermi (en hudreaksjon) - granulocytopeni.

PROPOLIS - ALLERGI

Dette er en resinforbindelse fra bier. Ca. 50% av pasienter med propolisallergi er også allergiske overfor perubalsam - en kraftig allergipotensierende substans. På grunn av stoffets sensitiviserende egenskaper bør bruk frarådes, spesielt da det ikke synes å ha noen terapeutiske egenskaper.

FORSKRIFTER OM MELDEPLIKT FOR VISSE BIVIRKNINGER

er nedfelt i Rundskriv 1-1079/78 fra Sosialdepartementet. Bivirkningsseksjonen vil i tillegg være interessert i alle rapporter om komplikasjoner som mistenkes å være relatert til bruk av naturmedisin, urteteer etc. Man ber videre om at folk er oppmerksom på at mange pasienter bruker disse produktene i tillegg til preparater foreskrevet av legen. Dette kan ha betydning for evalueringen av bivirkningsmeldinger. I den grad det er mulig å kartlegge et slikt forbruk, bør derfor informasjon om det inngå i meldinger om bivirkninger også på andre preparater.

Hvis noen som leser dette mener å kjenne til eksempler av mulig interesse, vær vennlig å gi beskjed.

RED.

Tross Helsedirektoratets og Forbrukerombudets anstrengelser florerer ulovlige annonser fremdeles. Man savner altså en strengere lovgivning og mer informasjon til forbrukerne. På tross av dette må man undres over publikums mangel på kritisk sans.

Red.

VEDISK ASTRONOMI

Jeg har med stor forundring lagt merke til hvordan den vediske litteraturen nå vinner mer og mer respekt hos publikum i Vesten for hvert år som går. Dette tåkket være visse vesterlendinger som etter å ha forelsket seg i hinduismen ignorerer og fortier alle de grove feil i den vediske litteraturen. Ifølge disse entusiastene er all annen kunnskap beheftet med feil og brister utenom den vediske kunnskapen.

De flittigste og mest kjente tilhengere av denne overbevisningen finner man nok blant medlemmene i Hare Krishna-bevegelsen. Nå burde alle som elsker sannheten stille seg spørsmålet: Tåler påstanden om den vediske litteraturens ufeilbarlighet en nærmere granskning? Vi skal ikke forkaste noe, men undersøke saken så godt det lar seg gjøre, men vi skal heller ikke kjøpe katten i sekken. Som alle vet er det meget vanskelig å kontrollere åndelige opplysninger. (Guds utseende, sjelens eksistens, livet etter dette osv.). Slike opplysninger kan hverken bevises eller motbevises. Vi kan heller ikke dra tilbake i tiden for å kontrollere om visse påståtte mirakuløse hendelser virkelig inntraff. Av disse grunner forblir f.eks. Bibelens guddommelige opprinnelse et rent trosspørsmål. Vi vet hverken til eller fra.

Når det gjelder Veda kommer vi likevel heldigere ut. I Veda finner vi nemlig ikke bare åndelig kunnskap, men også meget detaljerte opplysninger om vårt materielle univers, og her finnes det mye å gremme seg over.

Ifølge Veda står jorden stille i solsystemets sentrum. Den hverken beveger seg eller roterer rundt sin akse. På en avstand av 1. 280 000 km fra jorden kretser solen i sin bane rundt jorden. Solen har bare halvparten av månens størrelse, og den ligger nøyaktig mellom jorden og månen. Solen er den eneste selvlysende himmelkroppen i hele universet. Stjernene er ikke selvlysende, men reflekterer lys som kommer fra solen. På en avstand av 2.560 000 km fra månen ligger flere stjerner og i samme avstand fra disse stjernene ligger planeten Venus. 2.560 000 km fra Venus ligger Merkur og i

samme avstand fra Merkur ligger Mars. (De er altså naboplaneter ifølge Veda!) 2.560 000 km fra Mars ligger Jupiter, og i samme avstand fra denne ligger Saturn. Alle de planetene som vi ikke kan se med det blotte øye (Uranus, Neptun, Pluto) mangler.

Avstanden mellom jorden og Polars stjernen er 50.680 000 km. Hele universets diameter påstås å være 6,4 milliarder km. Sol- og måneformørkelsene forårsakes av en planet-demon (Råhu) som ligger på en avstand av 1.152 000 km fra jorden. Formørkelsene blir fullstendige eller delvise alt etter om Råhu beveger seg i en rett eller bøyd linje.

Polarstjernen er den høyest beliggende stjernen i hele universet, og alle universets stjerner og planeter kretser rundt denne. Vi får også vite at det finnes enorme mengder av vann på universets bunn. Dersom en planet av en eller annen grunn skulle bli ødelagt kan den ikke lenger sveve i rommet, men faller ned i havet på bunnen av universet. (Se konsekvensforklaringen til vers 21, kapittel 17 i den fjerde boken av Srimad-Bhagavatam).

Disse opplysningene utgjør bare en liten del av alle de grove feilene i Veda. Den som vil lese mer kan f.eks. besøke Stadsbiblioteket i Stockholm og lese den femte boken av Srimad-Bhagavatam. I denne finnes visse kapitler som inneholder flust med kunnskap om vedisk astronomi. Det finnes ingen oppsiktsvekkende sannheter eller fulltreffere i denne boken når det gjelder opplysninger som kan kontrolleres. På tross av dette finnes det rundt om i hele verden bemerkelsesverdig mange ungdommer som betrakter denne skriften som ufeilbarlig sannhet. Man vegrer seg for å se sannheten i øynene: Det kan ikke komme falsk kunnskap fra en allvitende og ufeilbarlig gud.

Konklusjonen må altså bli at den vediske kunnskapen kommer fra det spekulerende mennesket. Nå vil sikkert noen si at vi kan se bort fra den materielle kunnskapen i Veda og konsentrere oss om den åndelige, men hvordan skal man kunne stole på den åndelige kunnskapen når man ikke kan feste tillit til den materielle. I ærlighetens navn må man tilføye at Veda propaganderer

>>

meget kraftig mot alle forbrytelser og selvisk utnyttelse av andre mennesker og lavere livsformer. Dette er nok det eneste positive man kan si om denne litteraturen.

Det finnes ikke mye annet utenom fantastiske beretninger. Bevegelsens medlemmer pleier ikke å fortelle om den vediske astronomien til utenforstående. Jeg har møtt flere Krishna-medlemmer som var helt uvitende om de astronomiske opplysningene som finnes i den femte boken av Srimad-Bhagavatam.

I Norge har Krishna-bevegelsen et tempel i Bergen.

- Pertti Suorsa
Lidingö, Sverige

SENSUR

Som vi tidligere har påvist er det en mer og mindre utbredt praksis hos media å slå opp pseudovitenskapelige påstander og forestillinger på helsider, gjerne som etablerte fakta. Korte notiser med fakta-informasjon er det sjelden plass til, og hos Aftenposten praktisk talt aldri.

Et av de ferskeste eksemplene er denne avisens store førstesideoppslag: "HVER TREDJE NORDMANN ER PLAGET AV CANDIDA, EN SOPP SOM LEVER I TARMSLIMHINNEN" osv. Det hele er kort og godt tøv, og fem norske leger gikk ut med korrigerende faktainformasjon. Denne ble tvert stoppet av Aftenpostens redaksjon. Saken utviklet seg visstnok slik at avisen til slutt så seg nødsaget til å ta inn en notis fra Statens Institutt for Folkehelsen.

En debatt fulgte i Tidsskrift for Den Norske Lægeforening. Blant disse innleggene figurerer også et undertegnet Aftenposten, Edda Espeland, Helse- og Sosialredaksjonen. Vi skulle gjerne ha gjengitt innlegget i sin helhet, men det ser ut til at Edda Espeland ikke våger å gi tillatelsen, som vi har spurt om i brev og over telefon. Vi må derfor nøye oss med å sitere avslutningen, hvilket også skulle være mer enn nok (sitat):

"Journalistens svar i Aftenposten var et forsøk på å hevde en avis' rett til

å fortelle om fenomener - også når de går på tvers av etablert viten. Det er faktisk ikke bare vår rett - men også vår plikt - som del av en fri presse." (Sitat slutt).

Når man ser noe slikt som dette på trykk må man uvilkårlig stille seg spørsmål som ikke kan behandles her.

HELSEINFORMASJON I AFTENPOSTEN

Under denne overskriften har legene Jørgen Lassen og Per Sandven noen fortreffelige kommentarer - vi siterer i utdrag:

"Fenomenet er interessant; når en påstand, om den er aldri så gal, først er kommet på trykk i en avis, er det fordi avisen ikke bare har rett, men også plikt, til å fremsette nettopp denne påstanden."

LESERINNLEGG BLE FOR STERKT FOR AFTENPOSTEN...

I avisen Dag og Tid nr. 14 sto det et leserinnlegg som opprinnelig var sendt Aftenposten. Det var en kommentar til en artikkel Aftenposten hadde bragt - trolig sakset fra et ukeblad - hvor innsenderen, Knut Brundtland, korrigerer grove feil - bl.a. at nazisten Anders Underland skulle være sønn av Bjørnson.. Leserinnlegget var aktuelt og angikk direkte stoff bragt i Aftenposten, det var velskrevet og det var kort. Det rommet dog en aldri så liten "spiss" kommentar til okkultisme. Aftenposten nektet å trykke innlegget!! (Dette opplyses i Dag og Tid.

I Dag og Tid nr. 18, 5.5.89, skriver en innsender, Sverre Hausberg, om saken, og spør bl.a. om Aftenposten mener at dens lesere skal bite på alle eventyr og løgner, bare de står i en storavis. Han avslutter sitt innlegg med å foreslå at Aftenposten skal ta inn nevnte leserinnlegget og gi en klar unnskyldning til Knut Brundtland.

Det ville vel de fleste anstendige iakt-takere mene. De kjenner ikke sensurens omfang og dermed ikke konsekvensene av en presedens.

Så sant det er mulig vil vi komme tilbake til spørsmålet om misbruk av media til fremme av egne interesser i et senere nummer. Det er spørsmål om kapasitet og resurser - noe som igjen henger sammen med et like viktig spørsmål som presse-sensuren: Det at så mange presumptivt ansvarlige nordmenn kjenner til forholdet uten å reagere.

- KS

TALEN SOM ALDRI BLE HOLDT

I tidsskriftet til North Texas Skeptics nr. 1/89 finnes en interessant artikkel av Tony Dousette (redaktør). Han starter med å omtale en bok (Travels) skrevet av Michael Crichton. Den handler bl.a. om hvordan denne forfatteren har gjennomgått en eiendommelig forandring – fra å være student ved Harvard Medical School og til å bli en kritikklos tilhenger av tro på psykiske fenomener. Bokens etterskrift er et uvanlig essay som kan være av interesse for skeptikere. Forfatteren forteller om en invitasjon til å holde foredrag hos Pasadena Skeptics. Han foretok en del undersøkelser for å forberede sin opptreden, og tilkjennegir sine inntrykk av CSICOP og skeptisisme. Han bruker ca. 20 sider på å presentere de punktene han skulle bygge talen på, og avslutter så sin etterskrift med følgende ord: "Vel, dette var min tale: til skeptikere i Pasadena. Men jeg ble aldri invitert til å snakke der, så talen ble aldri holdt."

– Det taler i det minste til forfatterens fordel, sier Tony Dousette, – at han lot være å holde foredraget. Han ville nemlig ha fått temmelig alvorlige problemer med å forsvare det overfor et kritisk auditorium.

SPØRSMÅL SOM GJORDE MICHAEL CRICHTON TAUS

– Jeg var ikke til stede på det foredraget som herr Crichton aldri holdt for Pasadena Skeptics, sier redaktør Dousette videre. – Men jeg stilte ham en del spørsmål som han lot til å være ute av stand til å svare på.

Forfatteren starter med å peke på at han ikke regner med å kunne forandre folks synspunkter. I stedet for å argumentere antar han at historien eventuelt vil vise om han hadde rett eller tok feil.

Spørsmål:

Er ikke både vitenskapelige og paranormale påstander adskillige hundre år gamle? I det minste pr. i dag er historien på vitenskapens side. Forfatteren velger temmelig bekvemt å ignorere historien frem til i dag, og i stedet fokusere på den historie som eventuelt vil komme.

Herr Crichton kommer med noen interessante poenger vedrørende medisinsk behandling. Han trekker frem en rekke former for 'praksis' som han benevner som medisinsk overtro. Fjerning av mandler og adenoider,

radikal mastectomi etc., betrakter han som eksempler på moderne overtro. Han sier: "Samfunnet bruker milliarder av dollar i året på slik medisinsk overtro, og det er et problem og en utgift langt mer betydningsfullt enn astrologi-spalter i dagspressen, som blir så heftig angrepet av CSICOP."

SPØRSMÅL:

Riktignok kaster samfunnet bort en hel del penger på tilsyn med medisinsk behandling. Men ligger ikke kontrollen og ansvaret for dette hos myndigheter og forsikrings-selskaper, snarere enn hos CSICOP? Og er ikke medisin, i det minste i praksis, mer en kunst enn en vitenskap? De unødvendige prosedyrene som forfatteren nevner er blitt diskreditert av leger og vitenskapsfolk, ikke sant?

Crichton viser til forskjellige tilfeller av bløff utført av vitenskapsfolk. Prominente historiske skikkelser som Isaac Newton og Gregor Mendel skal ha diktet opp sine data. Ulike moderne bløffnummer i vitenskapelig forskning er nevnt, likedan trender og innfall i vitenskapen. Tendensen hos vitenskapsfolk til å tro at de vet alt og til å motsette seg aksepteringen av nye oppdagelser blir nådeløst kritisert.

SPØRSMÅL:

Men blir ikke bløff avslørt av vitenskapsfolk? Blir ikke de nye ideene akseptert på tross av motstanden? Hvor mange psykiske bløffnummer er blitt avslørt av tilhengerne? Det er meget interessant at vitenskapens styrke, nemlig dens selvkorrigerende natur, av forfatteren blir oppfattet som det å sette den i vann.

Forfatteren kommer med en bisarr teori om hvorfor det ikke finnes noe bevis for psykiske fenomener. Han påstår at de psykiske ikke kan fungere før de kommer i den rette stemning, og at tilstedeværelsen av personer som samler inn data ødelegger denne stemningen. Paranormal funksjon blir sammenlignet med både seksuelt samkvem og kreativt arbeid, hvor man må være "i den rette stemning". Han argumenterer med at "det er riktig at fremskrittene i paranormal forskning går langsomt, men slik er det også på mange av vitenskapens områder, spesielt når forskningen er svakt støttet økonomisk."

SPØRSMÅL:

Er dette den samme personen som bare for

>>

noen få avsnitt siden anmodet samfunnet om å slutte med å sløse bort penger på legeregninger? Skulle de besparelsene han håper på her bli sløst bort på psykisk forskning?

Forfatteren tror at vitenskapsfolk ikke vil undersøke paranormale fenomener fordi disse er i konflikt med kjente fysiske lover. Darwin og evolusjonen blir brukt som et eksempel på "overlegenhet i teori". Han sier: "... data til støtte for teorien, så som fossiler - var lenge kjent, men en overbevisende teori til å forklare disse data manglet. Så snart Darwin frem-satte teorien ble dataene godkjent." Så argumenterer han med at avstandssyn og psykokinese er slike områder hvor data eksisterer, men at disse blir avvist på grunn av at det ikke finnes noen teori som gjør at de kan aksepteres!

KOMMENTARER:

Delte er en aldeles utrolig uttalelse å komme med. Til å begynne med var teorien om naturlig utvelgelse utledet uavhengig av både Charles Darwin og Alfred Russell Wallace. Darwin er husket som forfatter av teorien, mens Wallace i beste fall er en fotnote, om han er husket i det hele tatt. Grunnen til dette er at Darwin presenterte, ikke bare en teori, men også samlet en betydelig mengde data som er presentert i *The Origin of Species*, til støtte for den. Det er skremmende at en person med Crichton's bakgrunn kan begå en feil av slik størrelsesorden. Dessuten: *The Skeptical Inquirer* har publisert artikler om avstandssyn, og de data som herr Crichton setter så høyt er i sannhet høyst diskutabile. Elliot H. Wineberg's artikkel, "Some Remote-Viewing Recollections" i *Skeptical Inquirers* sommer-nummer 1986 gir et interessant perspektiv på de data som Crichton finner så betydningsfulle.

UFO

DOMSTEN-SAKEN (DOMSTENSFALLET) ER EN AV DE MEST BERØMTE HENDELSENE AV TYPEN "NÆRKONTAKT AV TREDJE GRAD" SOM NOEN GANG HAR FOREKOMMET I VÅR DEL AV VERDEN. DE FLESTE HAR NOK EN ELLER ANNEN GANG LEST ELLER HØRT OM DE TO SVENSKE UNGDOMMENE SOM BLE ANGREPET AV AMØBELIGNENDE VESENER FRA ET UFO...

Det var fredag kveld den 19. desember 1958 at de to arbeidskameratene Stig Rydberg (30) og Hans Gustafsson (24) satte seg i sistnevnte DKW for å kjøre de to milene til Höganäs, hvor de angivelig skulle møte to venninner. Klokken 22.30 plukker de opp disse på en kafe. De kjører omkring, og setter så de to unge damene av ved utgangspunktet. De kjører hjemover - passerer Viken på daværende riksvei 45, og nærmer seg Domsten da Gustafsson stanser i skogen for å gjøre et nødvendig ærende. Inne i en lysning får de se et lysskjær. Så oppdager de at lyset synes å stå på tre grå, skråstilte ben. Lyset viser seg å være en skiveformet gjenstand, ca. 5 m i diam. De nærmer seg, og oppdager fire merkelige vesener. De er små og blygrå. Plutselig er de to karene involvert i en kamp på liv og død med de amøbeaktige "deigklumpene" som huker seg fast på dem over alt. Det høres en summende lyd, som om vesenene kommuniserer med hverandre.

Det dramatiske opptrinnet ender med at karene kommer seg løs og tilbake til bilen, mens vesenene jumper inn i UFOet og flyr sin vei. De to i bilen er i sjokk, men får omsider startet opp og de kjører til Helsingborg. De lover hverandre at: "dette nevner vi ikke for noen, de kommer til å le av oss."

Saken er opp igjennom årene blitt omtalt i det vide og brede, i aviser, blad og publikasjoner; innen ufolitteraturen er den nok kjent over hele verden. Det har vært vanlig å oppfatte hendelsen som "solid" og uforklart. Militære myndigheter, politi og vitenskap er inne i bildet. Også i Norge har ukeblad (også rel. nylig) hatt store oppslag om de aggressive amøbene fra UFOet.

"DOMSTENSFALLET; EN SVENSK NÆRKONTAKT 1958"

Dette er tittelen på en rapport nylig utgitt av Anders Liljegren og Clas Svahn fra Arkivet för UFO-forskning i Norrköping. Grundige undersøkelser har gitt et resultat som entydig peker ut saken som rent oppspinn. Den 88-siders (A4) rapporten gir en ganske detaljert oversikt over hele denne så berømte saken.

"DOMSTENSFALLET" er limet i plastperm og koster Svkr. 90,-. Den kan bestilles ved å sende Svkr. 90,- til:

AFU, Box 11027, S-600 11 Norrköping - Postgiro nr. 49 07 14-3.

Rapporten vil neppe bli omtalt i ukebladene.

DEN OKKULTE LØSNING

AV K. E. STEFFENS

Den moderne okkultisme oppstod ved at visse religiøse og magiske forestillinger ble knyttet til ideen om den universelle utvikling. Man folket Darwins utviklingslære optimistisk og antok at mennesket også i psykologisk henseende var i bevegelse mot en mer gloriose fremtid kjennetegnet ved fremveksten av en "høyere bevissthet" hvis anlegg eller kimer slummer i alle mennesker. Siden mennesket ble oppfattet som vesentlig utviklingsdyktig, oppstod naturlig nok den tanke at enkelte mennesker endog i en fjern fortid måtte ha virkelig gjort sine åndelige potensialer, hjulpet eller tilskyndet av guddommelige makter. (Her er det vi finner tilknytningen til gamle og velkjente religiøse og magiske forestillinger.) Den åndelige elite som således oppstod, og som ble tilskrevet de overnaturlige evner og muligheter som er belagt i myter, legender og folkløse, kunne man nå forestille seg som menneskehetens fortrøpper som i kraft av sine okkulte evner styrer menneskeheten fremover mot oppfyllelsen av sin kosmiske bestemmelse.

Tanken var både besnærende og beroligende. De forskjellige, til dels motstridende religioner kunne i et slikt perspektiv betraktes som variasjoner over en "uropprinnelig tradisjon" (René Guénons uttrykk) som var blitt tilpasset behovene i kulturer på forskjellige utviklingsstrinn. I tidens løp, under innflytelse av krefter og impulser som hører den materielle verden til, ble forbindelsen med den åndelige elite brutt og en større eller mindre forvanskning inntraff, i allfall i noen religiøse tradisjoner, men dog ikke mer enn at det er mulig for den innsiktsfulle å se og endog rekonstruere den opprinnelige lære. Og bak historiens kulisser opererer fremdeles de innviiede, "mestrene", som de kalles i den teosofiske tradisjon, ofte oppfattet som et organisert broderskap bosatt i de mest utilgjengelige deler av Tibet og tilgrensende områder.

En slik okkult syntese ble utviklet og fremstillet av Helena Petrovna Blavatsky (1831-1891) i verket Isis Revealed (1877) og The Secret Doctrine (1888) og har vært

av grunnleggende betydning for det 20. århundres okkulte strømninger. Etersom den kritiske forskning fratok kristendommen meget av dens tidligere uangriplege status som åpenbart sannhet, oppstod hos det vesterlandske menneske en åndelig hunger som skapte et marked for mer eller mindre plausible religions-surrogater. Den naturvitenskapelige erkjennelse gav ringe muligheter for dem som søkte mening og sammenheng i tilværelsen, men dens metode og prestisje kunne man kanskje overføre til psykisk og okkult forskning. Slik oppstod der initiativer som på den ene side førte til parapsykologien, og på den annen side til Steiners "åndsvitenskap", for å nevne to av de mest rasjonelle ytringer av impulser hvis bakgrunn må søkes i det moderne menneskes eksistensielle krise.

Denne krise ble aksentuert av to verdenskriger og en tiltagende følelse av at ingen av de normale og kjente botemidler og løsninger var i stand til å bringe menneskeheten åndelig og moralsk på fote igjen. Dessuten dreiet det seg ikke lenger bare om menneskets velferd, men om biosfærens, ja kanskje endog selve planetens ve og vel. Både en kjernefysisk krig og langsamt-virkende økologiske forstyrrelser ble erkjent som trusler mot alle høyere livsformer på jorden. En rekke okkultinsprete bevegelser så sin besøkelstetid, så meget mer som læren om alle tings sammenheng og gjensidige avhengighet var et fremtredende element i de fleste okkulte bevegelser. I den teosofiske tradisjon, og særlig hos Alice Bailey, hevdet man at en ny æra, en ny og høyere fase i menneskehetens utvikling, var forestående, inspirert og ledet av et hierarki av høyerestående vesener som, når tiden var inne, ville innkarnere på jorden. Tanken om New Age, den nye tidsalder, slo rot og forbandt seg med den helhetstenkning som fant et empirisk grunnlag i økologien og et mer spekulativt i moderne fysikk. Man så frem til et gjenoppbrudd for en ny bevissthet som ville beseire materialismens utvekster, men uten å oppgi det sanne og positive som den naturvitenskapelige erkjennelse hadde tilført den vesterlandske kultur.

Den idehistoriske granskning av dem >

moderne okkultisme har, tatt i betraktning emnets viktighet, vært alvorlig forsomt. I lang tid fant ikke kompetente forskere det bryet verd å sette seg inn i den okkulte litteratur som fra et kristisk og moderne synspunkt måtte oppfattes som halsbrekkende tøy, og som oftest fremstillet med suveren forakt for de spilleregler som krever gjennomtenkte argumenter og solid bevisførsel. Ofte var det teologer og religionshistorikere som tok opp hansken og prøvet å gjendrive doktriner der oppfattedes som trusler mot den kristne tro. Selv om adskillig solid arbeid ble utført av slike, særlig i Tyskland i mellomkrigstiden da antroposofien var på fremmarsj, var det naturlig nok vanskelig for disse kritikere å bli hørt utenfor sine egne kretser. Deres ofte snevert dogmatiske perspektiv gjorde det lett å mistenkeliggjøre dem som fordomsfulle og ensidige forsvare av en kristendom som moderne, opplyste mennesker ikke lenger kunne fastholde som den åpenbarede sannhet.

Okkultismens og nyreligiøsitetens massive fremmarsj i de siste 20 år har vist at den tidligere nedlatende likegyldighet var en alvorlig feiltagelse. Etablisementet slår nu tilbake. Det vil si at betydelige forskere, og ikke minst innen de naturvitenskapelige disipliner, har erkjent at okkultismen (i vid forstand) er en trussel mot sine fag og sine posisjoner og har mobilisert sine mektige ressurser og rykket ut på valplassen for å bekjempe, gjendrive og om mulig utrydde de holdninger, doktriner og synspunkter som i større eller mindre grad er inspirert av okkulte antagelser og forutsetninger. Stiftelsen av The Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal i 1976 og opprettelsen av filialer og beslektede organisasjoner over hele verden (med unntagelse av de land hvor marxismen nærmest har status som statsreligion) viser at den tidligere likegyldighet har vekket plassen for en aktiv vilje til ikke bare å granske okkult teori og praksis idéhistorisk, men å prøve selve gyldigheten av okkulte teorier i den grad de kan falsifiseres.

På norsk har vi hittil manglet en samlet oversikt over okkultismens historie og en vurdering av dens mer fremtredende personligheter og gyldigheten av deres lærebygninger. Det er derfor med adskillig in-

teresse man begynner lesningen av Karl Milton Hartveits omfattende arbeid, kvantitativt ruvende som det er med sine 418 sider og med en ikke lite prøvoserende tittel: Den okkulte løsning (Dreyer 1988).

Forfatteren, som er lærer på Steiner-skolen i Bergen, skal ha arbeidet med emnet i 20 år, og da forutsetter man naturlig nok at han behersker de viktigste kilder og makter å fremstille de forskjellige personligheter og retninger på en tilnærmet saklig korrekt måte. Men det viser seg langt ifra å være tilfelle. Boken inneholder adskillige faktiske feil, men verre er det at forfatteren i sine vurderinger svært ofte er så selektiv i sin anvendelse av kilder at dette, sammen med hans ukritisk antroposofiske tilhørighet, fører til alvorlige skjevheter i fremstillingen. Dette er så meget mer beklagelig som Hartveit viser adskillig evne til levende skildring av personligheter og tildragelser. Det ville kreve en meget lang artikkel å redegjøre for alle de feil og mangler som hefter ved denne boken. Men noen eksempler må gies før jeg tar opp det vesentlige spørsmålet om verdien og gyldigheten av "den okkulte løsning".

Som tidligere nevnt spilte H.P. Blavatsky en hovedrolle da det man kunne kalle den moderne okkulte syntese fikk form i siste del av 1800-tallet. Hennes spenstige og kreative fantasi organiserte et materiale som hadde 3 hovedkomponenter, nemlig en vesterlandsk (den hermetisk-kabbalistiske tradisjon), og en orientalsk (hovedsakelig indisk) og en moderne naturvitenskapelig hvor ideen om alle tings lovmessige utvikling var sentral. Men denne originale syntese projiserte hun bakover i tiden og påstod at det dreiet seg om en gammel lære som hun hadde tilpasset seg hos en åndelig elite ("mestrene") i Tibet, som også på paranormalt vis hadde bidratt til avfattelsen av hennes hovedverker.

Det må her fastslåes at det ikke finnes frugg av bevis for at det forholder seg slik. Madame Blavatsky diktet opp en selvbiografi og et stantre for sine okkulte doktriner som begge er uholdbare. Det dreier seg om rene myter, ideelle konstruksjoner uten rot i historiske kjenninger. Hartveit er imidlertid, til >

tross for enkelte forsiktige reservasjoner, i alt vesentlig ute av stand til å erkjenne at Blavatskys kontakt med mestrene i Tibet og hennes påstander om deres paranormalt frembragte fenomener simpelthen bare eksisterte i hennes egen fantasi. For å si det rett ut: Et vell av fakta sannsynliggjør at hun løy og bedrog, muligens endog så gjennomført at hun langt på vei selv trodde på sine myter.

En slik vurdering av Blavatsky og hennes teosofi er imidlertid usvelgelig for Hartveit, og hvorfor? Ganske enkelt fordi en slik radikal kritikk undergraver selve grunnvellen for hans egen livs- og verdensanskuelse, nemlig Rudolf Steiners antroposofi. Steiner var jo i en årrekke generalsekretær i den tyske avdeling av Det teosofiske selskap, og tross senere forsøk på å distansere seg fra teosofene, er hans antroposofi hovedsakelig en variant av Blavatskys okkulte syntese.

Hvis denne syntese i vesentlige henseender var Blavatskys egen oppfinnelse og slett ikke en urgamnel egyptisk lære, betyr det at Steiners såkalte "klarsyn" sviktet fullstendig når han hevdet å ha etterprøvet og bekreftet sannheten og gyldigheten av hovedtrekkene ved Blavatskys teosofi.

At Steiners klarsyn sviktet, at han med andre ord var feilbarlig, og det ikke bare i detaljer, men også når det gjaldt hovedtrekkene i sin kosmologi, er en utenkelig forestilling for den troende antroposof. Så ser vi da også at Hartveit, etter å ha gitt et ensidig og fortegnat bilde av Gurdjieff, kontrasterer ham med den edle Steiner uten så meget som å antyde muligheten og berettigelsen av å underkaste også Steiner og hans lærebygning en kritisk analyse.

Er fremstillingen av Gurdjieff høyst mangelfull, må det etterfølgende avsnittet om Subud simpelthen avvises som en håpløs misforståelse. Forfatteren tror at den åndelige oppøvelse (latihan) i Subud er noe som igangsettes ved forskjellige mentale akter som deltagerne utfører og presterer, mens det i virkeligheten dreier seg om å være reseptiv og følge de spontane tilskyndelser som utløses av den energi som i Subud overføres ved den såkalte "åpningen". Hartveit konstruerer endog en naturlig forbindelse mellom Gurdjieffs metodikk og Subud mens det egentlig er vesensforskjellige, og like misvisende er det å sammenligne Subud med Rajneeshs psykoteknikk.

Hartveit må være mer enn vanlig godtroende når han fremdeles tar Castaneda's romaner om don Juan for god fisk. Besynderlig nok oppfører han Richard de Milles *Castaneda's Journey* (1978) i sin bibliografi, men den kan han ikke ha lest, for det var jo nettopp de Mille som i den boken på en briljant måte viste at Castaneda's bøker var en kjempebløff, som riktignok bygget på omfattende kjennskap til antropologisk og parapsykologisk litteratur. Den samme ukritiske holdning røper han i sitt kapittel om okkultismens eldre historie. Som så mange okkultister før ham tar Hartveit det for gitt at tempelherrene og kararene forvaltet en esoterisk visdom og at rosenkreutzerne virkelig var en organisert gruppe med en spesifikt vesterlandsk variant av okkult innsikt, slik Steiner utrettelig hevdet. Det dreier seg i virkeligheten om en helt legendarisk form for historieskriving, for kildene gir ikke belegg for at f.eks. Christian Rosenkreutz har vært en historisk person som ledet en okkult gruppe. Det er ganske tvilsomt om det noensinne har eksistert en særlig vesterlandsk form for okkult tenkning og praksis, noe Steiner hevdet for å legitimere sin egen lærebygning vis-a-vis teosofien.

Til tross for mange svakheter, som til dels bunner i sviktende kunnskaper, til dels kommet av den partiskhet som uvegerlig er en følge av forfatterens antroposofiske tilknytning, har Hartveit allikevel skrevet en bok som engasjerer og inciterer og som burde leses nettopp av dem som i utgangspunktet er mest negative til okkult tenkning og praksis. Boken gjør det nemlig klart at okkultismen må taes alvorlig, hva enten man hilser den som en Den nye tidsalders filosofi eller ser den som en dødelig fare for den rasjonelle tenkning.

For den reflekterte leser reiser boken selvsagt det grunnleggende spørsmål om gyldigheten og verdien av den okkulte erkjennelse. Slumrer der i mennesket et åndelig potensial hvis metodiske utvikling gir "kunnskap om de høyere verdener", for å bruke Steiners uttrykk? Kan en høyere, objektiv innsikt erhverves på paranormalt vis? Selv kan jeg ikke gi noe kategorisk svar hverken i den ene eller den andre retning. Men når en av parapsykologiens og okkultismens argeste motstandere, Martin Gardner, kan finne det helt i samsvar med sin fornuft å tro på

Gud, dyd og udødelighet, synes jeg for min del at man med like stor rett kan hevde at mennesket også har paranormale evner og anlegg. Men det er et stort sprang fra det materiale som tyder på clairvoyance til okkultismens massive og skråsikre påstander om et slumrende klarsyn som metodisk kan oppøves til å gi eksakt kunnskap om f.eks. jordens og solsystemets forhistorie og livsformer på andre planeter. Hartveit berører ikke dette vesentlige spørsmål, og det er forståelig når man kjenner til alle de absurde "fakta" som f.eks. Swedenborg, Blavatsky, Leadbeater og Steiner har frembragt som frukter av sin klarsynte skuen. Hittil tror jeg ikke det er fremlagt noen eksempler på klarsynt forskning som har vist seg å stemme med senere naturvitenskapelig erhvervet kunnskap, mens en god del okkulte påstander er blitt falsifisert av den vitenskap okkultister gjerne omtaler som snever og materialistisk. (En bedrøvelig samling eksempler på klarsynets feilaktige uttalelser om om liv og tilstander på planetene i vårt solsystem finner man i Martin Gardners siste bok The New Age: Notes of a fringe Watcher (1988).

Men med dette er intet sagt om mulige religiøse, filosofiske og terapeutiske verdier av i de okkulte bevegelser. Dette er et meget komplisert spørsmål som måtte drøftes i et bredt idéhistorisk perspektiv og i lys av det vi vet om vår trang til å finne mening og sammenheng i den tilværelse vi er kastet inn i. Ikke minst på dette område kan Hartveits bok virke som en utfordring og et incitament.

Karl Milton Hartveit: DEN OKKULTE LØSNING
Dreyer 1988 - Innb. kr. 236,-

Det kan tilføyes at Hartveit hadde en kritisk artikkel - "New Age-fascisme" - i Aftenposten for 20.12.88. Han står også som forfatter av Adresseavisens kronikk den 29.12.88, under tittelen "Mellom tro og overtro". Her etterlyser han skeptikeren i hver og en av oss..... "I en tid da vi helst vil sove og drømme søtt trenger vi den våkne skeptiker som aldri holder opp å søke etter sannheten."

Kronikken er et utmerket innlegg om skeptisisme sett i forhold til tidens irrasjonelle bølge.

Men hva med Hartveits forhold til antroposofien? Det spørsmålet synes å stå åpent.

Red.

K.M. Hartveit

K.E. Steffens

NIVFO-BULLETIN NR. 4 OG 5 -89
VIL ETTER PLANEN UTKOMME SOM
DOBBELTNUMMER I DESEMBER.

POST TIL RED./ADMINISTRASJON:

Ved korrespondanse og andre post-sendinger til NIB og NIVFO, Trondheim, benytt gjerne adressen:

Postboks 9, 7082 KATTEM

PARAPSYKOLOGI, KRISTENDOM OG OKKULTISME

AV K. E. STEFFENS

Kapellan Jan Bygstad har skrevet en kronikk i Bergens Tidende (20.12.1988), om "New Age og kristen tro", hvor han også berører forholdet mellom kristendom, okkultisme og parapsykologi. At han forkaster okkultismen forbauser ikke, for helt siden Irenaios skrev sitt verk mot gnostikerne har kristendommen benektet at der finnes en selvstendig kunnskapsvei til frelse.

Ikke frelsende innsikt, men tro på Jesus som frelser er det postulat kristenheten fastholder i så godt som samtlige av sine kirker og sekter. Riktignok gies det kunnskap om Gud, men den er åpenbart og altså ikke erhvervet ved menneskets eget erkjennelsesarbeid. Den kristne kan også få religiøs innsikt, men dette er en nådegave og har troen som sin uavviselige forutsetning.

Siden de fleste av de mer eller mindre okkult inspirerte bevegelser, som sammenfattes under navnet Den nye tidsalder, er preget av læren om alle tings utvikling, heri inkludert menneskets metodiske selvrealisering basert på kunnskap, synes motsetningen mellom kristendommen og den tenkning man møter i New Age-miljøer å være dyp og uforsonlig. (Okkultisters forsøk på å beskrive og bestemme en esoterisk kristendom virker stort sett som fantasifulle spekulasjoner, slik som f.eks. Steiners helt ukulige påstand om to Jesus-barn.)

Mens Bygstads holdning til okkulte bevegelser og Den nye tidsalder er slik man forventer av en prest (selv om enkelte av hans kolleger nok ville uttrykt seg mindre krast), er hans vurdering av parapsykologien langt mindre representativ.

I Parapsykologiske Notiser nr. 26 (november 1988) har Georg Hygen en artikkel om "Kristne holdninger til parapsykologien". Han henviser til en rekke teologer som uten alvorlige betenkeligheter har beskjeftiget seg med parapsykologi - i Storbritannia endog organisert som The Churches Fellowship for Psychical and Spiritual Studies.

Men Hygen bemerker også at en slik "oppmykning av forholdet mellom kristendom og parapsykologi" ikke har vært særlig merkbar i vårt land hvor man ofte støter på det syn at slike interesser "ifølge skriften

setter mennesket i berøring med det sataniske, med mørke makter langt hinsides vår forestillingsevne og hverdagslige erfaring", for å bruke Bygstads ord.

Til dette kan man svare at bare en bokstavelig og uhistorisk lesning av Bibelen kan begrunne en kristen forkastelse av parapsykologien som et legitimt forskningsområde. Paranormale evner og fenomener er for øvrig rikt belagt i de bibelske skrifter, og ikke minst i forbindelse med Jesus og hans forkynnelser av det nær forestående gudsrike.

Hvis parapsykologisk forskning viser at slike evner og fenomener virkelig finnes, vil dette styrke Bibelens troverdighet foruten å svekke kristendommens alvorligste fiende, nemlig det verdensbillede som hevder at sjel og ånd utelukkende er biprodukter av materielle organisasjonsnivåer.

I det nevnte nummer av Parapsykologiske Notiser finner man også tre artikler som belyser henholdsvis en katolsk (pater Aage Hauken), en gresk-ortodoks (fader Johannes Johansen) og en luthersk (pastor Dag Sigurd Wisloff), oppfatning av parapsykologien. Ingen av de tre er prinsipielt negativ; samtlige oppfatter det paranormale som et legitimt forskningsområde, samtidig som de naturlig nok advarer mot visse farer, som oppstår når man f.eks. bruker parapsykologien som livsanskuelse eller religionssurrogat og nærmest forlanger at den skal legitimere alskens okkulte fantasier.

Okkultismen representerer faktisk en dødelig fare for den sunne, aktverdige parapsykologi, og det er betenkelig at ikke kapellan Bygstad har innsett dette. Her har kristendommen og parapsykologien en felles fiende og på dette område kan de begge samarbeide med The Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal (CSICOP) som i Norsk Institutt for Vitenskapelig Forskning og Opplysning (NIVFO) også har en filial i Norge.

Det man trenger er en seriøs og kritisk undersøkelse og vurdering av grenseområdet mellom parapsykologi og okkulte og nyreligiøse bevegelser. Det er ikke tvil om at enkelte forfattere har overskredet sin viten-

skapelige kompetanse og med en forbløffende mangel på kritisk innsikt har kolportert synsmåter som intet har med vitenskap å gjøre. Siden Bygstad klart og tydelig identifiserer en av dem, nemlig psykologen Rune Amundsen, vil jeg her gi mitt besyv med i laget.

Amundsen har skrevet to bøker om nær-døden-opplevelser. I den første siterer han og henviser til Paul Twitchell, grunnleggeren av Eckankar, i den andre til Carlos Castaneda og hans bøker om don Juan.

Nu er det forlengst klargjort og detaljert dokumentert at Twitchells Eckankar er en kvasireligiøs konstruksjon hvis vesentlige bestanddeler er stjålet fra velkjente litterære kilder. Og Castanedas bøker er forlengst avslørt som romaner, riktignok bygget på omfattende lesning av antropologisk og parapsykologisk litteratur.

Det er både forunderlig og urovekkende at Amundsen er så ukritisk i sin omgang med kilder, og man må ha lov til å mene at dette svekker tilliten til ham som forsker og vitenskapsmann.

Artikkelen er også bragt i Bergens Tidende for 6. januar 1989.

NIVFOs KOMMENTARER:

Eckankar er en nyreligiøs bevegelse stiftet i 1965 av amerikaneren Paul Twitchell - (død 1971) som anså seg som vår tids "eckmester". Etter hans død bærer denne tittelen av Harold Klemp. Læren har i seg elementer fra hinduisme og spiritisme. Det er mulig å stige opp mot de høyere åndelige verdener ved hjelp av en særegen teknikk som gjør at sjelen forlater legemet, en såkalt sjelereise. Eckmesteren kan påkalles til enhver tid. Han blir da sjelelig tilstede og gir åndelig hjelp til sine disipler. Han er "det eneste bindeledd mellom menneske og Gud", og hjelper menneskene ut av reinkarnasjonens kretsløp. Sekten har i alt ca. 50.000 medlemmer, herav ca. 200 i Norge.

Carlos Castaneda, f. 1931 i Brasil, amerikansk antropolog. Han gikk i lære hos en medisinmann fra yaqui-stammen i Mexico i 5 år, og har siden utgitt flere bøker.

Red.

NORDISK SEMINAR I HELSINGFORS

Den finske CSICOP-gruppen SKEPSIS har tatt initiativet til et nordisk skeptiker-seminar i Helsingfors, fra 13.- til og med 15. oktober i år.

Takket være et lite stipendium har Skepsis kunnet invitere en del prominente gjester, som Susan Blackmore, Robert Morris, Andrew McKensie, Geoffrey Dean, og sist men ikke minst: James Randi, som kombinerer besøket med sin Europa-turne. [Det er ennå ikke klart når Randi kommer til Norge, men september er antydnet!]

Den finske gruppen forsøker rimelig nok å gi seminaret et nordisk preg, og antyder som offisiell tittel: "The First Nordic Skeptics' Seminar". Man uttrykker også håp om at det om et år eller to ville være mulig å få til et lignende arrangement i Sverige og/eller Norge.

Interesserte som har muligheter til å besøke Helsingfors ved denne viktige anledningen kan skrive til: SKEPSIS, Gärdobackvägen 41F, SF-00650 HELSINGFORS/FINLAND, for påmelding og reservering av hotellrom.

NIVFO stiller med én representant.

NDO-KONFERANSEN I FLORØ

Som de fleste vil kjenne til ble en internasjonal konferanse viet til såkalte "nær-døden-opplevelser" (NDO) arrangert i Florø på initiativ fra psykologen Rune Amundsen. Konferansen varte fra 26.- til 29. juni.

Mange så vel også de korte innslagene på Dagsrevyen og Kveldsnytt, hvor Rune Amundsen uttrykte seg mer forsiktig enn vi er vant til. Det ble bl.a. opplyst at norske universitetsfolk ikke var representert på konferansen, i alle fall ikke fra naturvitenskapelige disipliner. Under de glimtene man fikk se var musikk og maling fremtredende aktiviteter. Men det skjedde likevel noe mer: Guro Rustads intervju med CSICOP committee member dr. Susan Blackmore!

- Red.

SOS-NORGE

SCIENTOLOGI OFRENES STØTTEFORENING

SCIENTOLOGI - SVINDEL UNDER RELIGIØST DEKKE

AV JOHN EINAR SANDVANN

* En far opplever for fjerde gang at sønnen legges inn på psykiatrisk sykehus. Selv kausjonerte han en gang for et lån sønnen tok opp for å gå på kommunikasjonskurs. Nå må faren betale gjelden.

* En kvinne opplever at hennes ekteskap brytes i stykker. Mannen har skuslet bort en million kroner hos scientologene og de klarer ikke lenger å kommunisere med hverandre.

Dette er skjebner i kjølvannet av scientologisekten i Norge - en autoritær bevegelse som liker å skjule sine overgrep under dekke av religionsfriheten.

I en leilighet i Oslo møtes foreldre og andre som har opplevd at pårørende og/eller venner ble scientologer. De forteller hverandre om hvordan deres barn/venner plutselig endret personlighet. En utadgående og sosial sønn ble fjern og stirrende i blikket. Mor kan ikke lenger dele fortroligheter med datter. Felles skjebne er felles trøst, heter det i ordtaket. Det er det som holder oppe motet hos medlemmene av SOS NORGE (Scientologi Ofrenes Støtteforening). Etter et års drift føler likevel foreningen at den stanger hodet mot veggen.

De kjemper en innbitt kamp mot en sekt som er politietterforsket og dømt i en rekke av de land den har spredt seg til. En organisasjon som ikke kvier seg for å leie detektivbyråer eller starte rene bakvaskelseskampanjer for å stoppe sine motstandere. I Danmark ble i sommer flere scientologer anholdt av politiet for å ha drevet regelrett spionasje mot den kjente teologen Johs. Aagaard.

Også i Norge har personer som har uttalt seg kritisk mot scientologene opplevd at trusler og løgner blir brukt for å få dem til å tie stille. En Trondheims-kvinne som en kort periode var scientolog, fikk i vår et brev fra scientologene

som klart antydte at hun kom til å bli skutt hvis hun ikke betalte det de mente hun skyldte.

Da science fiction-forfatteren Ron L. Hubbard i 1950 presenterte sin bok om dianetikken, ble den over natten en bestselger i USA. Det startet som en teori om personlig utvikling. Få år senere fant imidlertid Hubbard at det var praktisk å kalle teorien "religion". Økonomisk ville det gi store skattelettelser for organisasjonen. Dessuten ville det bli vanskeligere for kritikere å angripe en religion, mente "kirkens" grunnlegger.

- Scientologi er ikke mer religion enn Samvirkelaget, slo avisen Vårt Land fast i en større artikkelserie om nyreligiøse bevegelser. Det aller meste av scientologiens aktiviteter går ut på å tyne medlemmene for penger. "Scientologikirken" har søkt om å bli registrert som trossamfunn i Norge, men søknaden ble trukket tilbake før den ble behandlet.

Møt Frode Jacobsen: Som 19-åring ble han scientolog. En periode jobbet han for sekten til en lønn av kr. 5/timen. Et år senere orket han ikke mer. Da hadde han en gjeld på kr. 330.000,- penger som er lånt til verdiløse kurs. - Jeg ble hjernevasket, mener han i dag. Det har tatt et år å komme på fote igjen psykisk. I begynnelsen folte jeg meg som en Judas, jeg hadde dårlig samvittighet fordi jeg sviktet dem. Fra første dag i sekten innprentes du at det er en religion som blir forfulgt over hele verden. Etter hvert utvikler du et slags forfølgelsesvanvidd. Selv hatet jeg foreldrene mine i denne tiden og var overbevist om at de bare ønsket å ødelegge meg, forteller Frode. Nå går den unge mannen til sak mot scientologene for å få tilbake de store beløpene han betalte til dem.

Scientologi er en slags blanding av teorier for personlighetsutvikling og

science fiction ispedd litt østlig filosofi og elementer fra andre religioner. Scientologene tror de fleste mentale problemer skyldes en slags ubevisste minner fra fortiden. Ved å bringe disse frem til bevissthet igjen, kan personen frigjøre krefter i seg selv og føle seg bedre. Scientologene tror også på reinkarnasjon og hevder at de ved hjelp av en spesiell teknikk kan huske tilbake millioner av år. Tidligere medlemmer forteller om en sekt hvor det blir slått hardt ned på det minste tegn til uenighet. Mange norske scientologer har vært tvunget til å dra på oppstrammingskurs i København fordi de begynte å tvile. Den interne disiplinen er beinhard og tvilere kan bli bragt inn for en egen "etikkrett" hvor de får en "passende" straff.

SCIENTOLOGENE KASTET UT AV LOKALET I TRONDHEIM

På sensommeren 1988 begynte scientologene å gjøre etableringsforsøk i Trondheim. Avisene hadde store oppslag om saken, og det kom bl.a. frem at sekten hadde leiet et lokale med utstillingsvindu i Innherredsveien 2. Bilder viste en plakett på døren med reklame for boken Dianetik, og et oppslag i vinduet lød:

"Plages du av: Stress? Motløshet? Depresjoner? Angst? Nervøsitet? Usikkerhet? Redd for å snakke? Hva kan årsaken til dette være? Svaret finnes, og du kan få det om du kommer hit. Foredrag søndag 25. september..... osv..

Den 26. september hadde Arbeider-Avisa et oppslag under overskriften: HYPNOTISERT AV SCIENTOLOGENE. Der het det at sekten verver medlemmer i Trondheim, og at et informasjonsmøte hadde samlet 12-15 interesserte som ble orientert om denne "unike religionen" - løsningen på mange plager. En 19-årig tilhører ble hypnotisert til å gjenkalle opplevelser fra barndommen. Hypnosetilstanden varte ved i vel en halv time.

KASTES UT

Scientologene vil bli kastet ut av lokalet de leier i Innherredsveien i Trondheim, skriver avisen videre.

- Vi har fått en rekke henvendelser fra folk som ber oss om ikke å leie ut til Scientologikirken. Lokalet er leid ut på

framleie, av Trondheim Brukthandel uten at vi har vært klar over det.. Organisasjonen vil få et par måneders frist på seg til å flytte, opplyser Bjarne Wold i Aker Eiendom til Arbeider-Avisa.

BREV TIL MENIGHETER I NORGE

Foreningen SOS NORGE har sendt et brev til samtlige 1421 menigheter i landet med søknad om offer/kollekt til foreningens arbeide.

I brev av 8. juni 1988 til SOS NORGE skriver Iunsberg Bispedømmeråd bl.a. at Bispedømmenøtet vil:

- uttale sin støtte til SOS NORGE,
- be Kirkerådet sørge for at saken blir faglig belyst og foreslår at den kommer opp på Kirkemøtet.
- be menighetens ansatte og frivillige medarbeidere følge denne og lignende bevegelser med oppmerksomhet.

God respons på tiltak mot pseudoreligion altså. Hva med pseudovitenskap? Hva dersom Ron Hubbard hadde fortsatt å kalle det hele for vitenskap og ikke religion?

Red.

CENAP SLUTTER SEG TIL CSICOP

Den hittil 'frittstående' tyske organisasjonen CENAP [Centrales Erforschungsnetz aussergewöhnlicher Himmelsphänomene] er en skeptikergruppe som så å si utelukkende beskjeftiger seg med UFO-spørsmål. CENAP har lang erfaring på området og er kjent for sin høye oppklaringsprosent.

Vi har ved flere anledninger foreslått overfor såvel CENAP som CSICOP at de burde søke kontakt med sikte på samarbeide. Vi vil ikke på noen måte ta æren for det som har skjedd, men i 'Skeptical Briefs' (CSICOPs interne blad) nr. 3/88 blir det meldt at CENAP nå har slått seg sammen med GWUP, en av de to CSICOP-gruppene i Tyskland. GWUP har dermed sikret seg eksperter på UFO-området, og sammenslutningen burde by på store fordeler for begge parter.

Slikt er gledelig!

Red.

SCIENTOLOGY-SKANDALE I DANMARK

POLITIMANN SPION FOR PRIVAT DETEKTIVBYRÅ

Opplysninger fra politiets hemmelige EDB-registre har sivet ut til et privat oppdager-byrå i København. Det mener drapsavdelingen på Københavns politigård, som har innledet en ny korrupsjonsetterforskning mot en politimann.

Politimannen mistenkes for å ha forsynt oppdager-byrået med opplysninger som han i kraft av sin stilling kunne til egne seg fra politiets EDB-registre. Om han har mottatt betaling for dette er uvisst.

Det private byrået ble avslørt for sine kriminelle metoder i arbeidet for den berømte Scientology-kirken. Byrået var engasjert av scientologene til å utspionere professor Johannes Aagaard fra Dialog-Centeret i Århus og overlege Fini Schul-singer, Københavns Kommunehospital.

DETEKTIVER

Under kriminalpolitiets ransaking hos de to eierne av privatdetektivbyrået ble det funnet en fortegnelse over byråets "freelance-medarbeidere", blant dem den nå mistenkte politimannen.

Politimannen har ikke vært involvert i byråets spionasje for scientologene, men han mistenkes for å ha forsynt byrået med fortrolige opplysninger fra politiets registre til bruk i andre saker.

Saken mot byrået og Scientology-kirken etterforskes av avdeling C på politigården (ran og tyveriavd) men straks man her støtte på politimannens navn i de beslaglagte papirene ble den del av saken overlatt til avdeling A, drapsavdelingen. Den har ansvaret for interne undersøkelser i politiet.

Etterforskningen er på begynnerstadiet (når dette skrives - red.)

MISTANKE

Den alvorligste del av etterforskningen er mistanken om at politimannen har gitt fra Kriminalregisteret til privatdetektivbyrået. Dette registeret rommer de mest følsomme opplysninger om alle personer som har vært i konflikt med politiet og rettsvesenet.

Det ble også avslørt at politiet hadde anholdt to tre amatør-detektiver, som hadde

arbeidet for byrået med spionoppgaver for Scientology.

SKAFFET NØKLER

Blant de anholdte var en 33-årig brannmann fra Københavns Brandvæsen. Han hadde skaffet nøkler til Københavns Kommunehospital's psykiatriske avdeling hvor overlege Fini Schul-singer har sitt kontor. Formålet var å skaffe Scientology opplysninger og dokumenter fra overlegens kontor.

Brannmannen skal ha mottatt kun 1.100 kroner for sitt detektivarbeide, som trolig vil koste ham jobben som brannmann.

Både hos freelance-detektivene og det private byrået ble det funnet diverse våpen, samt observasjonsrapporter.

KILDE: BT for 10.08.1988.

Det har ikke forekommet et eneste tilfelle av sykdom i Amerika som kan føres tilbake til en vitenskapelig jordbruksprosedyre. I kontrast til dette ser man at i land hvor "organisk" gjødsel (som f.eks. menneskeekskremer) benyttes, er forgiftning av sykdomsfremkallende organismer ganske vanlig.

Stephen Barret, MD, "The Health Robbers"

KILDE: Rational Enquirer 2/88.

Newsletter for British Columbia Skeptics, Canada

ET INTERVJU

Danny Korem er undersøkende journalist og magiker; han er kjent fra populære TV-programmer i USA, og han driver en utstrakt foredragsvirksomhet rundt om i Amerika, og holder også seminarer: Korem har skrevet boken "Powers", hvor han i detalj gjør rede for sine erfaringer med å undersøke såkalte paranormale fenomener: Vi bringer her et intervju med Korem, gjort av Western New York Skeptics [WNYS]

WNYS: Vi vil begynne med en spørsmål som du sannsynligvis får hele tiden: Hvordan begynte du med å undersøke det paranormale?

DK: Jeg er engasjert i sosiale trender relatert til bedrag. Påstander om det paranormale er en side av denne saken. Det som opprinnelig gjorde meg interessert var at jeg er magiker. Som barn utførte jeg ting som folk trodde måtte bero på spesielle evner. Jeg begynte med å spørre meg selv om det virkelig finnes slike ting som psykiske evner, auraer og alt det der.

WNYS: Så du var interessert i magi svært tidlig?

DK: Jeg var meget flink til å finne opp bløff. Fra jeg var tenåring kunne jeg pønse ut virkelig solide mentalistnumre, hvilket egentlig er vanskelig. Dessuten hadde jeg fingerferdighet. Jeg studerte hos to-tre av de beste folkene, f.eks. Ed Marlow, som på den tiden var regnet som den beste kort-kunstner i verden. Jeg studerte også hos John Racherbaumer, som kanskje er den mest produktive forfatter i dag på området klosshold-magi. Han er et geni. Han og jeg pleide å diskutere hva som foregikk rent psykologisk i publikums sinn. Og under disse diskusjonene begynte vi å se spesielle prinsipper som ble utnyttet.

WNYS: Tror du at den nåværende graden av tro på det paranormale er økende?

DK: Økende, og med stadig nye utvekster i vanntittig tempo og i alle lag av kulturen.

WNYS: Hva er grunnen til at dette skjer?

DK: Der er mange grunner. Overalt hvor det forekommer en eksplosjon av teknologi i en kultur, vil man se en økning i troen på noe paranormalt. Det samme skjer når man har en krigstrussel. Dette kan vi spore gjennom hele historien. F.eks. så

startet Quija-bordene under første verdenskrig. Selv om vi har det fredelig akkurat nå er der fremdeles en understrøm av tanker om at bomben kan gå av når som helst. Sosiale forhold har tillatt disse paranormale forestillingene å trives. Og en av de tingene du vil finne fremtredende er at der forekommer stadig flere anomalier blant mennesker i kulturen. Jeg leste nettopp en artikkel i New York Times om de utrolige byrder som skillmissene legger på barnas utvikling. Familiene brytes opp og stadig flere barn blir virkelig skadet. Det disse ser etter er kontroll og en måte å klare livet sitt på. Det som f.eks. driver healing-bevegelsen, såvel den religiøse som den ikke-religiøse, er at det finnes en mengde syke mennesker, og utsiktene til å måtte gjennomgå en lang prosess av behandling er ingen hyggelig tanke. Så tiltrekkes de av dette som blir kalt "New Age", noe som slett ikke er noe nytt, det er noe man har hatt i lange tider. Det var forlagsindustrien som bestet New Age som et navn, som et tema. Det er skapt en situasjon i vår kultur som gjør at den ikke lenger er et hyggelig sted. Folk føler seg ikke trygge. De ønsker seg en form for kontroll, og uvanlige krefter er en måte å forsøke å oppnå slik kontroll. Det sørgelige er bare at det for det meste er i hodet de har slike krefter.

WNYS: Hva kan gjøres med dette?

DK: Vår konstitusjon beskytter en persons tro. Konstitusjonen beskytter ikke min rett til å utøve bløff. Slik at hvis f.eks. Bakkers blir funnet skyldig i skattesvik, vil det være likegyldig hva de tror. De må uansett gå i fengsel. Når en psykisk kirurg påstår at han kan operere folk, men bare benytter seg av tricks for å overbevise dem, så betyr det at han tar deres penger på falskt grunnlag. Det er et veloverveid bedrag.

>>

WNYS: Tilsier din erfaring at de fleste psykiske du kjenner er bløffmakere, eller er det noen av dem som tror at de har disse evnene?

DK: Begge deler. Min egen erfaring har vært med "heavy hitters", de som tjener store penger, og de vet nøyaktig hva de gjør. Men det finnes også de som ærlig tar feil.

WNYS: Vi har snakket om hvordan paranormal tro vokser, men vi har da også sett at den skeptiske bevegelsen tiltar?

DK: Jeg ville ha sagt at det er fordi den paranormale troen vokser. Og jo mer lydhør den ene siden blir, desto mer lydhør blir den andre. Nå forstår jeg bruken av ordet "skeptiker", men den gjennomsnittlige mannen i gata oppfatter det snarere som "jeg tror intet som helst". Ordet har en negativ bibetydning. Jeg foretrekker uttrykket "skarpsindighet" ('discerning'), fordi dette ikke lyder som om jeg stod der med hendene i hoftene og sa: "så bevis det for meg." Jeg sier bare vis meg evidensen og la meg få anledning til å veie den. Jeg mener ikke at dette skal lyde firkantet, men som en undersøkende journalist liker jeg å vite hva jeg gjør. Med andre ord, jeg bekymrer meg for personen som sitter på den andre siden av skjermen når jeg har mine TV-reportasjer.

WNYS: Når du besøker skoler, finner du at studentene tar ditt budskap alvorlig, eller ignorerer de det?

DK: Jeg har holdt hundrevis av foredrag og talk shows, og bortsett fra et eller to tilfeller har jeg aldri møtt noen fiendtlig gruppe. De har alle vært særdeles positive, selv mennesker som har latt seg fange inn av paranormale påstander. Jeg tror dette er fordi jeg lar dem forstå at jeg virkelig er opptatt av dem som mennesker. Du skjønner, det er omtrent som forskjellen mellom foreldre som retter pekefingeren mot et barn og sier: "Johnny, du har å forbedre din håndskrift," versus foreldre som tar barnet for seg og sier: "Johnny, jeg ønsker at du skal komme deg frem i livet, og hvis du ikke har en bra håndskrift kan det bli vanskeligere for en lærer å lese din fremstilling." Ray Hyman uttrykker det meget godt. Han sier at folk er ikke så meget godtroende som sårbare. Godtroenhet innebærer stupiditet og mangel på selvaktelse. Sårbarhet eller angripelighet innebærer at vi alle er i samme båt.

Det problemet jeg ser ved skeptikerbevegelsen er at der må være medfølelse, ellers vil folk ikke bry seg om dine facts.

WNYS: Vil du si at den skeptiske metoden mangler medfølelse?

DK: Nei. Det jeg mener er at når noen sier "jeg er skeptiker", så gir dette en helt annen smak enn det å si: "Jeg er virkelig bekymret for at dette ikke er sant, og det kan såre deg." Men den fakta-pregede tilnærmissesmåten er også meget effektiv, fordi journalistene gir respons på den, ganske enkelt fordi det er en ny måte å tenke på. Arbeidet skeptikerorganisasjonene har gjort overfor pressen er fremragende, fordi det er en kilde til informasjon. Men overfor mannen i gata kan nok større medfølelse være nødvendig. Randi har et stort poeng i sin bok 'The Faith Healers'. Han forsøkte å filme denne lille gutten under en slik troshelbredelses-opplæring. Men han klarte det ikke. Folk trenger å se at skeptikeren har et hjerte bak tanken.

WNYS: Mange ganger blir skeptikere sett på som "party poopers". F.eks. når vi forsøker å debunke radio-medier, så vil enkelte si "hvorfor spolere moroa? Hva skade kan dette gjøre?"

DK: Jeg vil vise hvordan du kan reversere dette. Jeg avslørte Terry Brill, som regnes for å være USAs topp-astrolog, under et talk show. Jeg lyttet til hennes ordstrøm, og gav henne så min fødselsdato, men jeg la an en pusslete stemme, og jeg fortalte henne at min kone er anmasende og dominerende - noe hun slett ikke er. Nå hadde jeg allerede på forhånd fortalt programlederne nøyaktig hva Terry kom til å si. Terry ble sint og sa at jeg hadde lurt henne ved ikke å fortelle min riktige fødselsdato, men det hadde jeg virkelig gjort. Så mitt poeng overfor programverten var, hvordan kan du vite at ikke en eller annen forskrudd person lytter til dette showet og ringer opp for å få råd? Brill sa, "Hei, du fortalte meg ikke sannheten." Vel, hvordan kan så hun vite at hvem som helst forteller sannheten? Hvis hun over eteren kan skape den illusjon at hun har evner, da kan en letpåvirkelig person følge hennes råd til skade for seg selv. Jeg har hatt en rekke talk shows hvor vertene etterpå har fortalt meg at de ikke akter å ha med flere 'psykiske' i sine programmer, fordi de nå har innsett hva bløffen

består i, og at de ikke hadde forstått tidligere at det kunne bli problemer av dette.

WNYS: Western N.Y. Skeptics hadde nylig et møte som fokuserte på media og det paranormale: vurderinger versus ansvar. Hva er dine tanker om dette?

DK: Det er en vanskelig sak. Først av alt må man ta i betraktning omkostningene ved å gjøre en undersøkelse. God forskningsmessig reportasje er en av de mest kostbare former for rapportering. Det er derfor at de fleste TV-stasjoner og aviser går utenom den; de makter det ikke. Prosjektet jeg nå holder på med har tatt fire og et halvt år. Jeg ville ha elsket å arbeide for en avis eller en TV-stasjon som tillot meg nok tid og resurser til å gjøre en skikkelig undersøkelse, men deville aldri klare det.

WNYS: Og de vil ha raske resultater - de ønsker historien neste uke.

DK: Det finnes enkelte stasjoner som vil ha en undersøkelse hvert år, men ikke den type dyptgående som jeg snakker om. En sak jeg hadde vedrørende psykisk kirurgi, der arbeidet jeg 12-14 timer om dagen i to uker for å få frem et målbart dagsverk. De fleste TV-reportere kunne aldri gjøre dette. Her kommer atter kostnadsfaktoren inn. Dessuten kan en ikke dekke en komplisert sak i løpet av et atten minutters TV-innslag. Mye må bli utelatt.

WNYS: Et annet problem med media er at de fokuserer på underholdning fremfor harde nyheter.

DK: Der er en rekke faktorer som går i mot en nyhetsinstitusjon i dag, fordi den drives billigst mulig. Dette i seg selv behøver ikke nødvendigvis være av det onde. Det negative er at nyhetsorganisasjoner må gå på akkord med hvordan de skal dekke ulike saker - ikke bare paranormale, men også mange andre tilfeller. Mange reportere er blitt stadig mer frustert. En venn av meg sluttet nylig i en av de største avisene i landet fordi den ble kjøpt opp av en stor kjede som ville forandre den til typen "USA Today"-avis. Hvis publikum krever reportasjer som går i dybden vil de få det. Hvorfor? Fordi inntektene vil øke. Så enkelt er det. Men folk ønsker å bli underholdt mer enn de ønsker å bli informert. Det er en sosial trend. Men jeg

tror at den kan snues. Du begynner hjemme hos deg selv. Ta for deg barna og forklar dem hva det betyr å bli informert. Da skaper du en nysgjerrighet og en iver etter å bli informert. Begynn med å få dem til å tenke at der er en vidunderlig verden som omgir oss. Barn liker å vite hva som foregår. Selv har jeg tre barn - 12, 8 og 6 år. DE lar meg opptre i klassene deres hvert år med et magiker-show. Og lærerne kommer alltid tilbake og sier, "Dan, du utviklet disse barnas vitebegjærighet, slik at de ønsker å vite mer om tingene som skjer..."

Danny Korem

WNYS: I de senere år har skeptikere forsøkt å lage visse opplegg med sikte på å nå frem til barn med dette budskapet. Og som Carl Sagan uttalte i en artikkel nylig så er det OK for barn å stille spørsmål. Ikke skyv dem bort, men stimuler deres nysgjerrighet. Jeg mener at dette er noe vi burde følge opp.

DK: Jeg har en personlig frustrasjon, som jeg gjerne vil gi utløp for. Pr. i dag er det kun to steder som vil utgi bøker av denne kategori. Det ene er Prometheus Books, og den andre er de religiøse bokhusene. Sånn er det. Jeg har henvendt meg til en rekke forlag i New York som lot som om de var interesserte i det jeg holdt på med, fordi de fryktet at jeg ville avsløre en av deres forfattere. Vel, jeg tror på Gud, noe mange skeptikere ikke gjør. Men dette kan en se bort fra, når det gjelder påstander om spesielle evner og krefter burde det ikke spille noen

rolle hva den enkelte tror. Det viktige er hva som er sant. Jeg kan fortelle deg hvilket skyts jeg har mottatt fra visse religiøse utgivere - de vet at jeg ikke er "motstander av tro" og hva det måtte være, men der er en kolossal motstand mot å utgi noe som helst som avslører ulike typer av bedrag innen troen. De sier gjerne: "Vel, dersom du gjør dette vil det være som å kaste barnet ut med badevannet." For meg er dette en latterlig tenkemåte. Betyr det at du benytter bedrag for å støtte opp under noe du tror er sant? Dersom noe er sant, vil det klare å stå seg på egen hånd.

WNYS: Er du bekymret over at så mange av de store forlagene gir ut paranormale bøker?

DK: Jeg skal si deg hva som er enda mer alarmerende: nemlig konsolideringen av forlagsindustrien til mega-giganter. Det er meget vanskelig for små forlag å få deres bøker distribuert. Jeg er av flere ministre blitt fortalt at Randis bok 'The Faith Healers' var en fryktelig ting. Jeg snakker nå om ministre som tror på helbredelse ved bønn. De var svært takknemlige da boken kom ut. De sa "Dan, hvorfor gjør du ikke noe med dette?" Jeg har virkelig hatt kontrakter på bordet tre ganger, men av en eller annen grunn kom det ikke noe ut av det. Så fordi der bare finnes to kilder til denne type informasjon, oppstår det en utilsiktet oppfatning av at fordi dine bøker ble utgitt på et religiøst forlag betyr det automatisk at du er ute etter å oppnå et eller annet for din egen del. Jeg tror at dette er en uheldig tilbøyelighet. De fleste tror at når en religiøs gruppe gir ut denne type stoff, "så må forfatteren være religiøs, han kan ikke være objektiv." Jeg mener å ha sett at dette nå er i ferd med å forandre seg, men tidligere har det vært en av de største hindringer. I utgangspunktet er jeg egentlig ikke spesielt interessert i å forsøke å avsløre om medier etc. har slike evner - det er ikke det viktigste. Det viktige er spørsmålet om hva som egentlig foregår i en kultur som tillater det. Hvordan kan du lage en story på en slik måte at når folk ser den vil den røre deres følelser og tanker på en slik måte at de ønsker å bli involvert og kanskje vil forsøke å treffe et nytt valg? Så vi kommer tilbake til disse to sider ved saken. Du må spre informasjon, men det må gjøres på en slik måte at folk forstår at du virkelig har omtanke for dem.

KILDE: Western New York Skeptics -
News Letter nr. 1/1989 (april)
ORIGINALTITTEL:
One Man's Approach to Skepticism:
An Interview with Danny Korem.

JEHOVAS VITNER OG "OZONHULLET"

Under "ordet fritt" i Adresseavisen for 30. mai forteller en innsender om hvordan Jehovas Vitner driver en rå krisemaksimering på det såkalte hullet i ozonlaget. Han viser til hysteriet omkring dette "hullet".

I pinsen fikk han besøk av nevnte sekt, som messet om dommedag og straff, under henvisning til ozonhullet. Om det var frelseren som skulle komme ned gjennom "hullet" eller om vi skulle fly opp gjennom det ble ikke helt klart, men dommedag var (atter) nær.

Innsenderen viser til de mange som lar seg bløffe av falske profetier, nå bløffen om ozonlaget. Som kjent har der aldri vært noe hull og vil heller aldri bli det.

Som kjent foretok NASA målinger og funnet av "hullet" som det opprinnelig var tale om ble dementert av NASA selv som feilmålinger. Innsenderen peker her på en interessant omstendighet: Disse dementiene fra NASA er aldri offentliggjort i Norge - av en eller annen grunn. Men motivene er nok der. Han avslutter sitt innlegg slik: "Men kanskje er det interesser som ikke vil berolige befolkningen, men ser seg tjent med skremte og usikre innbyggere?"

Innsenderen etterlyser altså korrekt informasjon til folk om det elskede og berømte "ozonhullet" i atmosfæren. En forsker fra Nordlysobservatoriet i Tromsø, som hadde vært med på eksakte målinger i en lang årrekke, gikk faktisk ut med slik informasjon, men en kunne få inntrykk av at media var svært lite interessert i denne type fakta.

Som vi vet er myten om "ozonhullet" bare ett av mange lignende eksempler. - Red.

STADIG NYE SENSASJONER I USA - VERDENSKJENT UFOLOG BORTFØRT AV UFO ALLEREDE SOM TIÅRING...

- Trafikk-offer møtte Satan ansikt til ansikt!
- Flybase hjemsokt av gjenferd etter død helt!
- By bannlyser AIDS-ofre fra strand for å beskytte haiene!
- Ingeniør gifter seg med sin sportsbil!
- Ektepars hjem invadert av 2000 flaggermus!

Dette er bare noen få av forsideoverskriftene hos den amerikanske avisen Weekly World, kjøpt i et lokalt supermarked, skriver Rocky Mountain Skeptic. Det var 'weekly news' for 4. oktober - (88).

Bladet skriver videre at disse nyhetene kom ut tidlig, ettersom R M S mottok en kopi to uker før nevnte dato. For dette betalte de 65 cents, og sier at overskriftene alene er verd sin pris dersom man er nedstemt og trenger en god latter. R M S-redaksjonen hadde ikke noe spesielt behov for noen lattervekkende stimulus, men derimot dro de kjensel på en gammel kjenning på avisens forside, nemlig den eminente akademiker Dr. Leo Sprinkle, en professor ved universitetet i Wyoming. Han er for tiden en populær figur hos tabloid-avisene med en oppdagelse han nylig har gjort, nemlig at han allerede som tiåring ble bortført av 'fremmede' i en flygende tallerken. Det var sannelig på tide, Leo Sprinkle er nå 57 år, og legg merke til at UFOene ikke ble oppdaget før i 1947!?

Men Leo ville ikke ha noe problem med å forklare dette. Han er meget imøtekommende når det gjelder forklaringer og teorier om UFOer, "fremmede" og bortførelser av dette slaget. Han er en kvikk taler.

Så langt R M S (nr. 3/1988), Newsletter for Rocky Mountain Skeptics.

Leo Sprinkle er en kjent skikkelse innen ufologien, en av de autoritetene det stadig refereres til når det gjelder å påvise "seriøse vitenskapsfolks" syn på UFOene.

The Pseudoscience Monitor (nr. 10/88) (*) bringer også en notis om Leo Sprinkle, fra den internasjonale konferansen om paranormal forskning holdt på Colorado State University høsten 1988. Han fortalte

der om 'bortførelsen', og sa at UFO-folket ikke ønsket å kommunisere med jordboere da de mente at oppdagelsen av utenomjordisk liv ville avstedkomme panikk. De besøkende går i stedet frem på den måten at de sender sine budskap i science fiction-historier og lettøl-reklamer. De vil ta åpen kontakt så snart jordboerne er rede til å godta det faktum at utenomjordisk liv finnes.

I tillegg til dette samler ufonautene sedseller og eggseier fra mennesker og dyr, for "ukjent formål".

(*) Newsletter for Midwest Committee for Rational Inquiry.

BRODER JOE FENGSLT I CALIFORNIA

For vel to år siden deltok Rocky Mountain Skeptics i avsløringen av mirakelhelbrederen Broder Joe. Han reiste rundt og opererte sine pasienter med bare nevene. Da avsløringen av bløffen kom - han benyttet som vanlig kyllingblod - avbrøt han sine mirakler og forlot byen.

Folk betalte 45 dollar for hans prose-dyrer, som varte i to minutter. Tiltalen lød på a) kvakksalveri, b) bløff som kreftbehandling og c) grove forbrytelser i California.

Ifølge rettsdokumentene, som RMS mottok fra kollegene Sacramento Skeptics, hadde Broder Joe (Jose Bugarin) arbeidet 6 timer om dagen, og på den måten tjent minst 3000 dollar pr. dag.

Rettsdokumentene kunne også fortelle at i det minste én av pasientene overveide å kutte ut sin strålebehandling - "for å se hva broder Joe kan gjøre".

Saken ble ført i Sacramento County Superior Court, som idømte en fengselsstraff på 9 måneder.

RMS bidro her i betydelig grad med bevismateriale, bl.a. i form av video-opptak og laboratorieundersøkelser, etter å ha sendt en "falsk pasient" til mirakelkirurgen.

Kilder: Rocky Mountain Skeptic
Newsletter nr. 3/88 og nr. 3/86.
